

આ પુસ્તક પાલે વાંચી રહ્યા પછી બીજાને વંચાવી તેને
નમ-કરનાર' બનાવી સારું પુસ્તક હાંસલ કરશે.

નામ-રેમરુણ

‘અહુર’ નામની અસર.
‘કીરતાર’ ના નામની કરામત.
‘ખુદા’ ના નામની ખુબી.
‘માલિક’ ના નામનો મહીમા.
‘પ્રભુ’ ના નામનો પ્રકાશ.

જાપ — યજ્ઞ.

(ભાગ ૨ ભાગ.)

અનાર: -- માણિક દારાશાહ મહેતા (દાંતના દાક્તર)

તે

“રાહિ ખુદા યાને મોનિહ મહોખત” વગેરેનાં કર્તા.

કીમત:—જે દાહતી, આવી જાતનાં લેખકને યોગ્ય લાગે એવાં,
લક્ષિ, પરમાર્થ, વિદ્યપ્રેમનાં પ્રચારનાં કાર્યોમાં, મદદ કરવાની
ઇચ્છા હોય, તેની તરફથી સચા પાંચ આના રવીકારવામાં આવશે.

બીજા સર્વને મફત.

(સર્વ હક કર્તાએ સ્વાધીન રાખ્યા છે)

રજા સિવાય નકલ કરવી નહિ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કલોનિઝેટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૨૬૨૭ વિભાગ

ગ્રંથનામ જી. ૪૬૭

વર્ગીક ૭/૮૪૫૫ : ૮૫૩

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા

ॐ

ॐ

પ્રકાશક :

માણેક દારાશાહ મોદેતા (દાંતના ડાક્ટર)

કે. ૧૩ માયો, અનવાસા બીલ્ડિંગ,

બા. પ્લોટ. કૅપ્ટન કોલોની તારદેવ, મુંબઈ

“ અપો અહુર-મઝદ ”

આવાં પુસ્તકો એક પછી એક છપાવી જનસમાજમાં મફત વહેંચવાની આ કમતરીન લેખકની કાયનાત નથીજ. પણ ખુદનાં કામ ખુદજ સંભાળી રહે છે. નામ રમરણ ભાગ ૧ લાની ૨૦૦૦ નકલોમાંથી લગભગ ૧૭૦૦ નકલો ભકતો, વકતાઓ, ધર્મ અભ્યાસીઓ, લાયબ્રેરીઓ, અગીયારીઓ તથા સત્યશોધક જગાસુઓમાં મફત વહેંચી જ્યારે લગભગ ૨૦૦ નકલો ભાવિકોએ સવાપાંચ આને નકલ લેખે ખરીદી; જેમાંથી તથા ટપાલ ખર્ચ મોકળી મંગાવનારાઓની મદદથી ઉપલી ૧૭૦૦ માંથી લગભગ ૯૦૦ ચોપડીઓ બહારગામ પોસ્ટ મારફતે મફત મોકળી આપવાનું બની શક્યું. આ રીતે નજીલી મુશ્કેલી તથા ખર્ચ ભોગવતાં મારી હૃદયની ઇચ્છા મુજબ પુસ્તક પ્રચાર કરી શકાયો.

ઉપલું કામ ચાલુજ હતું અને આ ભાગ બીજો. હજી તો લખાઈ રહ્યો હતો; અને કેમ ક્યાં અને ક્યારે ક્યાંથી છપાવવો એનો વિચાર પણ કરે તે પહેલાં તો ‘ હાથે હાથ: આપે તે ’ જમણો હાથ જાણે નહીં ’ એવી છુપી સખાવત સેવા કરનાર, મહા મુન્નેગ મુરબ્બી મીત્ર પ્રભુ પ્રેમાં શેઠ શાપુરજી મંચરજી ડુંગાજીએ ખાસ પ્રયત્ન કરી, થોડીક મદદ મેળવી આ ખુદા પસંદ પરમાર્થનો પાયો માંડી આપવા ઉપરાંત, બધું સંપૂર્ણ પાર પડે એવી ખરાં છગરથી દુવા કરવા ઉપરાંત, એક બે ભક્તજનો આગળ વાત કરી, જેને પરીણામે તથા પહેલા ભાગ વાંચી પ્રસન્ન થયલા એક જરથોસ્તી ભાઈ ઘરખેડાં આવી વગર ઓળખવે, વગર માંગવે ઠીક મદદ આપી ગયા. આ જરથોસ્તી પરમાર્થી ગ્રંથસ્થે પોતાનું નામ વગેરે કોઈપણ સંજોગોમાં જાહેર કરવાની મનાઈ કરેલી હોવાથી, તેમનું નામ, ઓળખ પ્રગટ કરી શકતો નથી. પણ એટલું તો જરૂરજ ખરાં ફીલથી ખુદાપાકનાં ચરણોમાં શીશ નાંખી માંગી લઉં છું કે ખુદા આ બેઉ પ્રભુપ્રેમીઓની સર્વોત્તમ ઇચ્છા પાર પાડે. આ બન્ને ગ્રંથસ્થોની મદદ નહીં મળતે તો આ બીજો ભાગ અત્યારે બહાર પાડી શકાતેજ નહીં.

લડાઈને અંગે વધી પડેલી મોંઘવારી કાગળો, છપામણી તથા મજૂરીના કીંમતમાં થયેલો બેહદ વધારો વગેરે મુશ્કેલીઓને લીધે આ બીજો ભાગ છપાવતાં વધુ વીલંબ થયો છે, જે બદલ જણાસુ તલખગારોની માફા ચાહું છું.

આ પુસ્તકનાં ગુણ દોષ વિષે તો સુમ્મ વાંચનારને વિનંતી છે કે ધીરજથી બરાબર આખું વાંચી, તે ઉપર પુરતો વિચાર કરી, એમાંની ખામીઓ વગેરે દર્શાવતી પ્રમાણીક ટીકાઓ સેવકને લખી જણાવી, સેવકની અજ્ઞાનતા દુર કરે.

છેવટે ખુદા પાક પાસે એજ દુવા ચાલુ છું કે, આ પુસ્તક વાંચી તેનાં વાંચનાર સર્વે તે પરમ પવિત્ર સર્વ શક્તિવાન સાહેબની ચાલુ યાદ કરતા થઈ જાય અને જગતનાં સુખ, શાંતિ કલ્યાણમાં ખોતાનો ફાળો આપે. આવું એક પણ જીવ કરતો થાય તો મારી આ કામ કરવાની નેમ પાર પાડી એમ માનીશ.

જીનવાલા બીલ્ડીંગ, કેપટન
કોલાની, તારદેવ; મુંબઈ.

તા. ૨૧-૧૨-૪૦

લી. સર્વ ભક્તજનોનો ચરણરજ સેવક,
માણેક દારાશાહ મહેતા
(દાંતનાં ડાક્ટર)

અત્રે એક જનનો આભાર નહીં માત્ર તે હું મારા અંતઃકરણ તથા ખુદાનો ચોર કરું. આજ સુધી, આ જગતમાં, મારે હાથે, જાણ અજાણ તે કંઈ સદ્કર્મ થઈ શક્યું હોય, તેની પ્રેરણા તથા તેમા સહકાર આપનાર એક નેક અને પવિત્ર હૃદયનો વફાદાર જીવ છે; તે મારી ભક્તી બાળીઆણી જરખાનુ છે. અનેક મુશકેલી, મુસીબતો, પડતી દશા, આફતો, અગવડોમાં પણ પ્રભુ પ્રેમ તથા પરમાયની નેમ તરફજ ટકી રહેવાની પ્રેરણા તથા મદદ આપનાર આ જીવનું ખુદા ભંજાબવ દેવ્યાણુ કરો. મને એ સાચો નીવડી છે, એની ભક્તિ ફળજે.

અસલ ઠેકાણું : માણેક દારાશાહ મહેતા,

(દાંતના ડાક્ટર)

કોટ, ભરૂચ.

(ગઝલ)

હઝારો રામ ને રૂસ્તમ
બધા બુદ્ધોને બ્રહ્માઓ
અબજો ઓળીઆ આમીલ
ચરણના દાસ થઈ જેના
અખંડ જે એક આખો એક
ભજી લે એકને રે નેક
બનીને બુદ્ધ સકળ સૃષ્ટિ
સુન્યમાં એકની વસ્તી
પ્રભુ પીયુ યા પરમેશ્વર
જપી કર જાપ જગદીશ્વર
કહે “માણુક” મુરખ મન
કરો લે યાદ અહુરાની

કરોડો કાઈસ્ત ને કરશન,
થતા જે એકપર પરશન...
મુખારક મુરશીદો કામીલ,
ચહે દીદારનાં દરશન...
નહિ રે બેનો અર્ધો એક,
પ્રેમ ભાવે થઈ પરસન...
નીરોમાં બની હસ્તી,
કરો લે એકનાં દરશન...
અહુર અદલાહ યા ઈશ્વર,
નામમાં નામીના દરશન...
નહિ બરખાદ કર જીવન,
મળે દાદારનાં દરશન...

પયગમબર સાહેબ અપો જરથોસ્તની સ્તુતી.

સતના સાહયા પયગમબર ખ્યારા, જરથોસ્ત અમારા ખ્યારા,
અપો અદલી આલા કરામતી કીરતારા, જરથોસ્ત પયગમબર અમારા.
પહેલા પયગામો, બહુ નેકનામો
કરણી તેવા, પાર ઉતરણી
ખોરેહનુરાની અપોઈની નીશાની
ગુણવંત ગુણી, સંત મહામુનિ
ઘટઘટ વ્યાપી, સૃષ્ટિ સ્થાપી
ચતુરો ચેતી, દો ઝટ લેટી
છળબળ છોડી, બંધનો તોડી
જળતી જ્યોતિ, છાની રહેતી
ઝુંડો કાવયાની, ખોરેહ કયાની
તરીકતની ત્રીજેરી, કનુમની ચાવી
થડમુળ ડાલી, ફળ ફુલવાળી
દીન દુનિયાની, મીનોઈ ફાની

સાબેતી સતની દેનારા,
એ સાચી શીક્ષા દેનારા...
શુભ માંથવાણી કહેનારા,
અખંડાનંદમાં રહેનારા...
અહુરની ઓળખ દેનારા,
મઝદા મહાજ્ઞાન દેનારા...
ભજ લગવદ શરણું લેનારા,
કરામતની કળ કહેનારા...
નીકીર્તીને કારણે સહેનારા,
નો રમઝ રાઝમાં કહેનારા...
આર્મઈતાની ઓળખ દેનારા,
નાં લેહ ભરમે કહેનારા...

ધ્યાન ધરો ધ્યાની કરો સદકમાણી
 તુરોમાં તુરી, પ્રેમમાં પુરી
 પવિત્ર પ્રીતી, રહેમી રીતી
 કરજો બળવી, કરજો કીટાવી
 બારીક બીનો મહા નામ ચીની
 ભટકો ન ભાઈ, રાહે પરાઈ
 મનથી માની, હૈયે બાણી
 ‘માણિક’ મુમુક્ષીને જ્ઞાન દેખાણી

એ શુભ સખકનાં દેનારા,
 અપની કીર્તી કહેનારા...
 રાખો જગમાં રહેનારા,
 મુક્ત બનો દુઃખ સહેનારા...
 અચુક ઉપદેશ દેનારા,
 થોર નહિ કૃપા દેનારા...
 તહારી કીર્તી કહેનારા,
 તુંજ ચરણે શીશ દેનારા...

(કવાલી)

અહુરાના ઓ જરથોસ્ત તુંજને લાઅખો સલામ,
 અધોઈનાં ઓ તુરી સીતારા લાઅખો પ્રણામ...તુંજને...
 અય સતવાલા અય પત વાલા,
 મહા જ્ઞાની ઓ મસ્ત મટવાલા;
 અય નખી ઈરાનવાલા...તુંજને...
 કયાની કીર્તીની કળગીવાલા,
 અધો અહુમાં અદલી આલા;
 અય મીનોઈ મહોબતવાલા...તુંજને...
 કર્મ જ્ઞાન ભક્તિની ત્રગડી સોહબત,
 સ્વાર્થ વગરનો મીનોઈ મહોબત;
 અહુનુવર શીખાનેવાલા...તુંજને...
 સૌથી પહેલા પયગામ વાલા,
 તારા સીતારા મેં તુર વાલા;
 ભકતોના પ્રેમ ખ્યાલા...તુંજને...
 હુમ્ત હુખ્તનાં વિચાર વાચા,
 હુઅરસ્ત કર્મો સંપુર્ણ સાચા;
 તું પુરણ સૌ કાચા...તુંજને...
 અહુર ખુદાની ખુદાઈ વાલા,
 મઝદા મહારાની સત - વાલા;
 “ માણિક ” ની આંખના તારા...તુંજને...

જ્યારે એક સાધારણ લાગતા શબ્દનો ઉચ્ચાર જગતમાં ઉડળપાડળ કરી નાંખવા સમર્થ છે; શબ્દ તલવાર કરતાં વધુ જળવાન છે; તે પછી બંદગી અને માંથ્રબાણી (મંત્રો) માટે ખાસ પસંદ કરેલા શબ્દોનાં ઉચ્ચારથી તે શું નહીં બની શકે ?

“ Words are things, and a small drop of ink
Falling like dew upon a thought, produces
That which makes thousands, perhaps millions think.”

(Byron)

ઘણીવાર એકલો એકજ શબ્દ બચંકર પરીણામ લાવે છે; ઘણાં જુના સંબંધો તોડી નાંખે છે. મોટાં રાજપાટ ઉડલાવી નાંખવાનું કારણ બને છે.

“ The turn of a sentence has decided the fate of
many a friendship, and for aught that we know, the
fate of many a kingdom.”

(J. Bentham)

જો સાધારણ શબ્દોનું આ પરીણામ આવે તો સૌથી ઉત્તમ પસંદગી પામેલા ખુદાનાં નામનાં શબ્દની કેવીક અસર હશે !

છતાં એક વાત ધ્યાનમાં રાખવા જોવી છે કે “ કહેણી તેવી રહેણી ” હોય તો હરેક કામમાં ફતેહ મળે છે. માટેજ કહ્યું છે કે:—

“ It is not enough to say prayers, unless they live
them too.”

(Parker)

જો કે એકલી બંદગી મોંઢે બોલી જપી એ પુરતું નથી, સાથે સાથે તેવું ખુદા પસંદ જીવન જીવવું જોઈએ; છતાં પણ:—

અનુભવે જણાયું છે કે : અમૃત કરતાં મીઠું; સર્વ મંગળોમાં મહા મંગળ, પવિત્ર કરનારામાં મહા પવિત્ર એવું તે ખુદા પાકનું નામ છે.

જ્યારે શાસ્ત્રો કહે છે કે બ્રહ્માથી તે ધાસનાં તણખલા સુધી સર્વ માયાવત મીથ્યા છે. સાચું કંઈજ નથી. એકલું ખુદાનું એક નામ જ ખરું છે, ખુદ સત કરતા પણ ત્રણ ગણું એજ સાચું છે; તે સહેજજ મહેનતે મહા કલ્યાણ કરનારાં નામનો જપ કરવાની તક શા સારું ચુકવી ?

આ શ્વાસોશ્વાસની પણ ખાતરી શી છે? કોઈપણ ઘડીએ એની ગતી બંધ પડી જાય! માટેલા શાંદ જેવા માણસોનું હૃદય અચાનક બંધ પડતાં આપણે જાણીએ છીએ; માટે સર્વ કોઈએ આ જાણવા પછી તુરતજ ખુદનાં નામનું કોર્તન ચાલુ કરવું જોઈએ.

કારણ કે ખુદા ત્યાંજ રહે છે કે જ્યાં તેનાં ભગતો પ્રેમપૂર્વક તેનાં નામનું ભજન ગાઈ રહ્યા હોય.

છતાં પણ દુનીયાનાં લોકોની અજ્ઞાનતા દયાને પાત્ર છે; કારણકે તેઓએ કાચનાં ટુકડા જેવા સંસારનાં સુખ પાછળ દોડવા બેમુલાં રત્નો જેવું ખુદનાં નામનું સ્મરણ ખોદ દીધું છે.

(કવાલી)

જરા જગીને જોરે જીવ
અરે આકૃતમાં અફળાતા
કરી કરતુકે કંઈ કાળાં
ખરાં ખોટાંની ખટપટમાં
ગરજનાં ગીતડાં ગાઈ
ઘણાંના ઘાત ઘડવામાં
ચલીત ચતુરાઈનાં ચેતક
છળખળ છંદ છોડી દે
જર જોરે જીવવાનીની
અરે આકૃતમાં અફળાતા
ઝપાટે ઝાઝી ઝટપટનાં
ચકીનની ચક્ષુ—વેદીમાં
ત્યાગનો તાણીને તલવાર
થયું, થાતું, થવાનું રે
હતાયાં હુઃખ હલીદરમાં
ધખારાએ ધુજી ધડકી
નમાજાને નગુણા જન
અરે આકૃતમાં અફળાતા
પરમ પરમાર્થનાં પંથી
ફરેખીઓ ફના કારી

જફાઓ જગતની જલીમ,
અનેકો ઓલીયા આલીમ....
કહેકે કાળ કળજીગી,
ખપે ખુદાઈની ખુબી.....
ગુણીનાં ગુણુ નવ ગાયા,
ઘણાં ઘા ઘટે ઘટવાયા....
ચળકતી ચાઈ ચાઈનાં,
છકેલાં રે છેલાઈનાં....
જફાઓ જોઈલે જલીમ,
અનેકો ઓલીયા આલીમ....
ઝગડા ઝાડી ઝુડીને,
અર્પ ચઝદાંની ચાદોને....
તોડીને તુંદોનાં તારો,
થશે, થોલે નહો ચારો....
દખાયા દુમ દખાવીને,
ધપે છે ધમ ધમાવીને....
નફકરાને નમે નામી,
અનેકો ઓળીઆ આલીમ....
પાપીનાં પાયમાં પડતા,
ફસેલા ફુલીને ફરતા....

બાજી બગડેલી બંદાની બધી ખુરાઈ દે બાળી,
 બ્રમણ્યો ભગાડી દે ભલાની ભુલને ભાળી....
 મનને મારીને મુરખ 'માણેક' માલીકથી માંગીને,
 ચકીનની ચણ—વેદીમાં અર્પ ચઝદાંની ચાદીને...

(ગઝલ)

અરે અભિમાની ઓ આદમ	અહુરને નમ અહુરને નમ;
અનાદો 'ઓમ' નાં ઓ દમ	અહુરને નમ અહુરને નમ;...
કર્મ ને કરણીનો કક્કો	ધુંટી કીર્તિ કરી તેં કમ,
કાપવા બેડી કીસ્મતની	અહુરને નમ અહુરને નમ;...
બરાં ખોટાંની ખટપટમાં	ગળે બાંધ્યાં ગરૂરી ગમ,
બપાવીને ખુદી ખોટી	અહુરને નમ અહુરને નમ;...
ગરજ ગમ ને ગુમાનામાં	કુર્બાને થઇ ગયો ચકલમ,
ગુરૂ ચરણે ધરીને દમ	અહુરને નમ અહુરને નમ;...
ઘડી ઘડી ઘાટ ઘડવામાં	વ્યર્થ ગુમાવે શાને દમ ?
ઘટ ઘટ વ્યાપી તુંજ ઘટમાં	અહુરને નમ અહુરને નમ;...
ચતુરાઈ તણી ચકમક	લગાવી ચિત્તમાં ધરખમ,
ચલમ પી પ્રેમ અગ્નિની	'માણેક' નમ અહુરને નમ;...

સાંભળ, સાંભળ, ત્હારા કનોથી સાંભળ, ત્યાંથી જીભ તરફ લઇ જા,
 અને ખુદનાં નામનોજ જેસ ભેર ઉચ્ચાર કર, બીજું કંઈ બોલ નહી.

હિંદુ શાસ્ત્રમાં કહે છે કે:—જેનાં પ્રકાશ આગળ સર્વ પ્રકાશ ઝાંખા
 પડે છે, જેની હાજરીમાં સર્વ વસ્તુની હસ્તી નીરતી જેવી લાગે છે તે સર્વ
 જ્ઞાની અખંડાનંદો, મહાપવિત્ર હરિનું નામ છે.

આ કલિયુગમાં જન્મતા જીવો કુદરતીજ ઘણાંજ નબળા તથા મહાપાપી
 સ્વભાવનાં હોવાથી તેમની મુક્તિ કોઈ ઘણીજ સંપૂર્ણ કળામય સાધના જે
 મહા અધમને પણ પાપ મુક્ત કરી શકે એવી સાધના વગર શક્ય નથીજ.
 શાસ્ત્રો કહે છે કે, ખુદનું મહા પવિત્ર નામ એકલુંજ આવી સંપૂર્ણ આત્મીક
 શક્તિ ધરાવે છે જે મહાપાપીને પણ શુદ્ધ કરી શકે.

“ ભક્તિ એ તો ભક્તનાં હૃદયમાં ઉપજતી શક્તિ છે, કે, જે પ્રભુનાં ભક્ત તરફનાં દયાથી છળકાતાં હૃદયને પીગળાવી નાંખે છે. ”

(શ્રી જીવ ગોસ્વામી)

પ્રીય વાંચનાર,

નીચેની વાતો ત્હારા હૃદયમાં કોતરી રાખજો:—

કે કીરતારનાં નામનાં કીરતનથી કલિયુગનાં સર્વ કલેશોથી મુક્ત થવાય છે.

કેરદેગારનું નામ કર્મબંધનો કાપે છે.

ખુદાનાં નામનાં અવાજથી જન્મ દુર ન્હાસે છે.

જગ જીવનનાં નામનો જપ, જન્મ મરણનાં ચક્રમાંથી છોડાવે છે.

જેની જીભે જગપતિનું નામ,

તેને હૈયે મોટી હા મ.

તારણુદારનું નામ સર્વ તૃણુઓ ટાળે છે.

દાદારનાં નામનાં ધ્વની સામે કોઈ દુઃખ તો ટકતુંજ નથી. નામ જપથી નીચનો ઉચ બની જાય છે.

નારાયણનું નામ, નાશ પામતાને નવીન જીવન આપે છે.

ભગવાનનાં નામનું ભજન એજ ભારેમાં ભારે મલાઈ છે.

ભગવદ્ ભજન થીજ સર્વ ભય ભાગી જાય છે.

માલીકનાં નામની યાદથી મન સદા જન્યત રહી, પાપમાં ફસાતું નથી.

માલીકનાં નામનું મનન મનનાં મળને કાપે છે.

યજ્ઞદાનાં નામની યાદ સર્વ આશાઓ પુરી કરે છે.

રહીમનાં નામનું રટન સર્વ રિદ્દી સિદ્ધિઓને દાસીઓ બનાવી દેય છે.

રયોમંદનાં નામનો રણુગ્રાર હૃદયમાં રોશની પ્રકટાવે છે. સાહેબનાં નામનું સ્મરણ સૌ સુખ-શાંતિ બક્ષે છે, શત્રુઓતો આપોઆપ મીત્રો બની જાય છે.

સર્વ શક્તિમાનનાં નામની સામે સર્વ સંતાપ શક્તિ હીન થઈ જાય છે.

યજ્ઞ, યોગ, જપ, તપ, ત્યાગ, જ્ઞાન, ધ્યાન, પુણ્ય પાઠ, સંધ્યા, સ્નાન, મંતર, જંતર, તંતર, ભણતર, સર્વ કાંઈ નામ સ્મરણમાંજ આવી ગયું.

એક પણ પણ પ્રભુમાં ધ્યાન લગાડે, તેનું નસીબજ ફરી જાય છે,

માટે હે ભુવ ! આવા સમર્થ નામ જપનું મહત્વ સાંભળ.

(અ)

અગણીત અવગતિઓ રોકાય,
અખંડાનંદનો અનુભવ થાય.
અનેક મારે એક જણાય,
અમર-અજર તું તો થઈ જાય.
અભેદ અવસ્થા અનુભવાય,
અખંડ જો અહુરનો જાપ જપાય.

(આ)

આત્માની રે જપ છે આંખ,
આકાશે ઉડવાની પાંખ.
આગે ઇસ્કે ઇલાહી ખાક,
આદમનીને બનાવે પાક.
આપા તનુ જપ કાપે નાક,
આવા જપ છે પવિત્ર પાક.

(ઇ)

ઈસમનાં ઇસ્કનો અંગાર,
ઈદ્રીઓનાં બાળે વીકાર.
ઈસ્કે ઇલાહીનો અંગાર,
ઈનસાનનાં બાળે સંસ્કાર.
ઈચ્છે જો દરશન દાદાર,
ઈસમનાં જપમાં દીલ લગાડ.

(ઉ)

ઉઠ ઝટ જાગીને જપ કર,
ઉડી જાને અહુરાને ઘર.
ઉંચા ઉંચા ભુવનો ઉપર,
ઉસ્તાદ નામીનો કર ધર.

ઉભો રહે માલા લઈ કર,
ઉરથી જપીલે સચરાચર.

(એ)

એક જીવનાં અબજો પાપ,
એકેક જપે એકેકને દાપ.
એકે અનેકનું કર માપ,
એકય જાતાં પ્રકટે પાપ.
એક અદુરાનો જપ જાપ,
એક પ્રભુ છે સૌનો બાપ.

(ઓ)

ઓમ હરિને ઓમ શ્રી રામ,
ઓમ 'અહમ' તું પુર્ણ વીરામ.
'ઓમ', 'અહુ', 'અલ' એક મુદામ,
ઓમ અહુ આદી અનન્દામ.
ઓહ ખુદા કે ઓમ શ્રી રામ,
ઓ જપ જાપો એકનાં નામ.

(અં)

અંતર નારે ઉઘાડી દાર,
અંદર જપનાં જોડી તાર.
અંતિમ ધ્યેયને દીલમાં ધાર,
અંક ગણીને નામ ઉચ્ચાર.
અંશે અંશનો જે આધાર,
અંતઃકરણમાં શોધો કાઠ.

(આં)

આંખ કાનને મુખ કર બંધ,
આંતર દર્શી બાહર અંધ.

આંજી આંજન આત્માનંદ,
આંકી પાપ, કર જીવને દંડ.
આંચ ન લાગે તેને જે અખંડ,
આંતર જપ જોરે, બાહર મંદ.

(મા)

માટે માની જા ને મન,
માયા નારે મોહને હન.
માર્ગ દર્શી મુરશીદને ચરણ,
માથું નાંખી માળા ગણ.

માલીકનાં નામનું કર સુમરન,
“માણેક” નાં રે મુરખ મન.

**જપની શરીરની અંદરનાં સ્થુળ તથા શુક્ષ્મ સ્થાનો યાને
પીંડ એટલે નાની જગત (Microcosm) માં અસર.**

ભક્તનાં હૃદયમાં જ્યારે પ્રભુ પ્રેમની જવાળા બહુકી ઉઠે છે ત્યારેજ વિરહની (વૃદ્ધાઈની) વેદના નહીં સહન થવાથી તે ખુદનાં નામની ચાલુ બુમ અંતરમાં તથા બહાર પાડવાની શરૂઆત કરે છે. આમ જ્યારે જીવનું શીવ તન્ત્ર, ઉરવાનનું (રૂવણિનું) અહુરમઝદ તરફ ખેંચાણ થાય છે, ત્યારે આપો આપજ મનની ગતિ નીચેથી (માયામાંથી) છુટી ઉંચે મીનોઈ જીવન તરફ જાય છે; અને સ્વભાવિકજ પ્રાણ જેનો આધાર મન અને મનનાં હલણ ચલનનો આધાર પ્રાણ (Light, heat energy = Life force) ઉપર રહેલો હોવાથી, મનની સાથેજ બધી શુક્ષ્મ શક્તિઓ પણ પોતપોતાનાં મધ્યબિંદુઓ (Centres) છોડી, મન જ્યાં જાય છે ત્યાં જાય છે, અને પરોણામે ઇનસાનના શરીરમાંના કેહર્પનાં ૧૬ ચપ્પો જેમાં ગુદીગુદી જાતનાં Electro Magnetic forces કાર્ય કરી રહેલા છે, તેમાંના આઠ (૮) ચપ્પો આપોઆપજ મંદ પડી જઈ; ઉપલાં ચપ્પો વધુ ચેતન થાય છે. જીવનું મુળ સ્થાન સાધારણ રીતે ડુંટી તથા તેની નજીકનાં સ્થાનમાં છે કે જે સ્થાન આ સોળ ચપ્પોનાં મધ્યમાં લગભગ ૮ મા ચપ્પ આગળ છે. આ દરેક ચપ્પ જેનું સ્થુળ કાંકણ કે રહેણું ગુદાગુદા જ્ઞાનતંતુઓનાં ગુમખાઓની ગાંઠો

(Nerves plexuses) છે; જેમાં બેજમાં આવેલો આત્મીક (Spiritual) તથા મનમાં (Psychic) મેન્ટરોમાંનાં પ્રવાહો ઉપરાંત, જુદાજુદા મહો તથા આકાશીક સુવનો (Planes) ની અસરો પણ ઉતરે છે. તથા જેમાં ઘટ્ટને સુષુમ્ણાની મારફતે જીવ અકેક પછી અકેક ઉંચાં સુવનો (આસમાનો) પસાર કરી ખુદાની મુલાકાતે જાય છે. આ બધાં ચપ્પોમાં જુદીજુદી જાતની શુદ્ધ શક્તિઓ જેને ધરાની સાલેકો જુદીજુદી જાતનાં આતશો કહે છે, તથા હિંદુ વગેરે યોગીઓ જુદીજુદી જાતનાં પ્રાણો કહે છે, તેનાં રથાનો છે. આમાંનાં કેટલાંકોનું કામ શરીરની અંદરનાં અવયવો (કર્મ ઇન્દ્રીઓ) જ્ઞાન ઇન્દ્રીઓ તથા જ્ઞાનતંતુઓનાં કાર્યોને (Natural physical functions ને) ગતી આપવાનું છે; જ્યારે કેટલાંકનું કાર્ય જીવ યાને રૂઆતની મીનોઇ તરફ જતી ગાડીનાં સ્ટેશનો તથા માલપાણી કે આત્મીક ખોરાક (જ્ઞાન) મેળવવાનાં મોઢાઉનો કે સ્ટોર્સ જેવું છે.

હવે જ્યારે ભક્ત પ્રેમ પુર્વક જપ કરવાનું શરૂ કરે છે, કે તેનું મન ઉંચે બ્રહ્માંડમાં (ફવણિ તરફ) યાતો હૃદયમાં રહેલાં ઉચ્ચ હોશ તરફ ખેંચાય છે; અને મનની સાથે પ્રેમ ભાવના તથા મનની એકાગ્રતા (Concentration) નાં પ્રમાણમાં પ્રાણની ગતી પણ ઉંચે ચઢે છે.

જ્યાં મન તથા પ્રાણ જાય છે ત્યાં જીવનું જ્ઞાન (Consciousness) જાય છે; તે જે તબક્કા, (સ્થાન, સુવન, આશમાન) (Plane) પર પુગે છે ત્યાંનું જ્ઞાન તથા અનુભવ તેને હાંસલ થાય છે. આ ચપ્પો તે, નવ આશમાનો યાને મીનોઇ, તથા જીરમાની તથા ખાકી જગતનાં ઇનજાનનાં શરીરમાંનાં તે તે આલમોને લગતાં રથાનો (Corresponding Centres) હોવાથી, રૂવાનનું (જીવનું) જ્ઞાન જેમ જેમ અકેક તબક્કા ઉંચે ચઢતું જાય છે તેમ તેમ જીવને તે તે જગત (આસમાન) ને લગતું જ્ઞાન (જ્ઞાન) અનુભવ થતો જાય છે. અને જેમ જગત અવસ્થામાં જીવને આ ખાકી જગતની વસ્તુઓ તથા વ્યક્તિઓનું જ્ઞાન થાય છે તેજ પ્રમાણે તેને જુદા જુદા પ્રકારની સમાધી (સેઝદાની અવસ્થા Higher Consciousness) માં સાધારણ ઇન્દ્રીઓથી નહીજ મળે એવાં ગુપ્ત જ્ઞાનનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ થાય છે. આને લીધેજ એક યોગી સંત, મહાત્મા સર્વ મહોમાં તથા સઠળ જગતનાં કોઈ પણ ભાગમાં અગાઉ શું બન્યું હતું, હાલ શું બને છે, અને

ભવિષ્યમાં શું બનશે તેની ખબર આવાં ઉંચા માનસીક (Psychic) બુદ્ધિક (Super psychic) કે આત્મીક (Spiritual) બાનથી મેળવી શકે છે ત્યારે આથી જોઈ શકાશે કે જપ ખરેખરા જપ એ કંઈ નકામા શબ્દનો લવારો (Vain repetition of words) નથીજ; પણ એક જીવંતી જગતી શક્તિનું મુળ કારણ છે. આ વિષય આ ચોપડીનાં પ્રમાણમાં સમાવી દેવા હજારો બારીક સમજણુ ખુલાસાઓ (Details) છોડી દઈ બહુજ દુઝામાં પતાવી દેવો પડ્યો છે, માટે જાનીને એમાં અપુર્ણતા કે ખામીઓ જણાશે. એની ખરેખરી બારીક સમજણુ માટે ચપ્પા, આસર્મનો, આતશો, ગ્રહોની દુનીયાઓ, જ્ઞાન તંતુઓમાં ઠાવ કરતા સુક્ષ્મ તથા સ્થુળ પ્રવાહો; બધાના એક મેક સાથે તથા જીવ, મન, કરોહર બકત, જગત તથા ખુદ સાથનાં સંબંધનું બારીક જ્ઞાન જોઈએ, પણ જપનાંજ નાના પુસ્તકમાં ફક્ત ઉપર તપકેથી ખ્યાલ આપવાની અત્રે કોશિશ કરી છે. આની બાતેન બારીક સમજ મેળાવવા માટે અભ્યાસીને “મુલમે ક્તુમ” ખાસ કરીને, તથા તે ઉપરાંત હિંદુ યોગ શાસ્ત્રો, ઇશ્વરાક્રીન હુકમોનાના, (સુદ્ધી યોગીઓનાં) બાતેન તરીકાનો કબીર તથા નાનક પંથી સાહીબનો અભ્યાસ કરવાની. તથા બની શકે તો જાતેજ પ્રેમ ભક્તિથી જપનો અમલ કરી પ્રત્યક્ષ અનુભવ મેળવી લેવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

ત્યારે ઉપર પ્રમાણે એક પછી એક તબક્કો પસાર કરી, જપ કરનાર છેવટે આત્મજ્ઞાનની સૌથી ઊંચી (જગતમાં આ દેહ મારફતે પુગી શકાય એવી) ઉંચાંમાં ઉંચી અવસ્થા (God-Consciousness) નો જરૂરજ થોડો ધણો અનુભવ કરી શકે, એમાં સંકેજ પણ શકા નથી.

બંદગી, ભક્તિ, તરોકતનું અંતિમ ધ્યેય (Ideal End) તે આયજ છે. આવી ઉંચી અવસ્થામાંજ અતર ચક્ષુઓથી પ્રભુનાં સાક્ષાત્ દર્શન થાય છે. જે થવા પછી જીવને ફરીવાર જન્મ લેવાની જરૂર રહેતી નથી.

વળી મનની ચંચળતા કે સ્થીરતા ઉપરજ ઉંચા ભુવનો (Planes) નાં જ્ઞાન, હોશનો આધાર છે. અને મનની ગતીનો સધળો આધાર શ્વાસો શ્વાસની ગતી ઉપર છે; કારણ કે સાધારણ માણસનાં મનનાં સ્થાન જ્ઞાનનું જગૃત અવસ્થામાં એ આંખોની વચ્ચે પોણો ઈંચ ઉંડાણમાં, સ્વપ્ન અવસ્થા તથા યોગ સમાધીમાં હૃદયમાં તથા ભર ઉંધમાં કુટીમાં ચાલે જીવ (શ્વાન) ચાલુ

જ્યાં સ્થિત હોય ત્યાં તથા સેક્ષની યાને નિર્વિકલ્પ સમાધીની અવસ્થામાં બહારમાં રહેતું જણાયું છે. જો આસો આસને સ્થિર કરવામાં આવે તો તેની સ્થિરતાનાં પ્રમાણમાં મન પણ સ્થિર થઈ, વિચારોનું આવવું જવું ઓછું થઈ, એકજ વિચાર, ભાવના કે કલ્પના પર સ્થિર ચોંટી છે; અને પછી તે બાબતનાં ધ્યાનમાં લીન થાય છે. આવું સ્થિર ધ્યાન (Concentrated Meditation) કરવા વગર જીવને કદી પણ નવાં ભુવનોનું જ્ઞાન થતુંજ નથી. જેમ મારે અમદાવાદથી મુંબઈનો જાતિ અનુભવ મેળવવા મારે જામત ભાનમાં મુંબઈ જવુંજ જોઈએ તેવુંજ આ છે. એકાગ્રતા અને ધ્યાન વગરની બંદગી, ભક્તિ, જપ, તપ, ક્રીયા કામો એ સગીઆમ ખોટો ઢોંગજ છે તે આથી જરૂરજ સમજી શકાય છે જપનો તો શબ્દ એકનો એકજ એકળો હોવાથી મનને તે ઉપર ચોંટાડી રાખવું તથા પ્રાણની ગતી સાથે એકતાન (Rhythmical accomodation) થવું આપો આપજ જનો આવે છે. લોકો અનુભવ વગર, બાતેન જ્ઞાન વગર, ફક્ત પોથી પંડીતાઈ બતાવા ફૂડાકા હાંકે છે કે ‘જરથોસ્તી ધર્મમાં તો યોગ છે જ નહિ. પ્રાણાયામ, યોગ વગેરે તો હિંદુઓનાં છે; તેઓ ભક્તેને ગમે તે બોલે, પણ સાધારણ અક્કલથીજ વિચાર કરતાં જણાશે કે દરેક ખરા ધર્મનાં બાતેન તરીકાનાં ખાશ અંગોમાં પ્રાણાયામ, જપ, મનન, ચિતવન, ધ્યાન, ધારના વગેરે હોવાંજ જોઈએ. યોગ એ તો પ્રભુને મળવાની વિદ્યા છે. ચોકખી વિદ્યામાં તે વળી હિંદુનું શું? ને પારસીનું શું?

જપની બહારની જગતમાં થતી અસર.

ઉપર પ્રમાણે દુકમાં જપ કરવાથી શરીરની અંદરના રહેલા અવ્યવે તથા ગુપ્ત શક્તિઓ પર થતી અસરની નોંધ લીધી. હવે બહારના જગતમાં શું બને છે તે ધણુંજ ઉપર ટપકેથી તપાસીએ.

(૧) કોઈ પણ ઠેકાણે કોઈ પણ અવાજ થતાંજ ત્યાંનાં વાતાવરણમાં અવાજનાં મોજાંઓ (Sound waves) ની ધ્રુજની (Vibration) થી અમૂક પ્રકારનાં રંગ રૂપના તેજ, ગતિ તથા ગરમી (Light, Heat, Energy) નાં કીરણો ઉત્પન્ન થાય છે.

(૨) અવાજ (Sound) રોશની (Light) તથા વિચાર (Thought) ની સાધારણ ઝડપ એક સેકન્ડમાં આશરે ૧,૮૬,૦૦૦ માર્ડલની છે.

(૩) બીજી સ્થુળ વસ્તુઓ ગતિમાં આવ્યા પછી સામેની શક્તિઓ (opposite forces) સાથે ટક્કર ઝીલતાં તે ગતિ મંદ પડી થોડીકજ વારમાં સ્થીર થાય છે. પણ વિચાર અને અવાજની ગતિમાં વાતાવરણ તથા બીજી ગતિઓનાં ધસારાથી (Frictions) એવો ફેરફાર થતો નથી કારણ કે આ ધ્વનિઓ દિવાળો, પરડાઓ, વગેરે ભેદી અતિ શુદ્ધ હોવાથી બધી વસ્તુઓની આરપાર નીકળી જાય છે.

દરેક વસ્તુ તથા વ્યક્તિનાં મધ્યબિંદુઓ બીજી દરેક વસ્તુઓનાં મધ્યબિંદુને ખેંચે છે, જેમાં હલકી વસ્તુ ભારે વસ્તુ તરફ ખેંચાઈ જાય છે, આને પરિણામેજ સામસામા તથા ઉપર નીચે આગુબાગુના ખેંચાણને લીધેજ (Force of gravity ને લીધેજ) પૃથ્વી, ગ્રહો, સૂર્ય મંડળો, નક્ષત્રો વગેરે ગોળ ગોળ ફર્યા કરે છે. પણ અવાજ તથા વિચારનો મુળથોજ મહા શુદ્ધ અને મૂળ મહાકારણ રૂપી તત્વ હોવાથી સર્વને ભેદી આગળ વધે છે.

(૪) આમતો સાધારણ અવાજ, શબ્દ કે વિચારનાં સંબંધમાં બને છે, પણ જેને માંત્ર યાને મંત્ર તથા મીથ્ર એટલે (Spiritual will) આત્મીક બળ સાથેના મજબુત વિચારમાં તો ખાશ ઉંચા ભુવનો આરમ્ભાનો તથા હોશી તરફનાં આશીર્વાદ પ્રરણા તથા ખેંચાણ હોવાથી માંત્ર અને મીથ્રની ગતિને રોકવા, રંધવા કે અટકાવવા કોઈ પણ ખાકી કે શુદ્ધ શક્તિ સમર્થ નથી.

(૫) હવે જપનો શબ્દ એ ખુદનાં સર્વોત્તમ નામનો શબ્દ હોવા ઉપરાંત, મીનોઈમાં અસલથી વ્યાપેલા અનહદ નાદનાં અને સુદ્ધ, કહ્યાણુ કરી, શક્તિકારક, સુખદાયક, વૃદ્ધિ શુદ્ધિ કરનાર ધ્વનિઓમાંથી, ખુદારસીદા મહાયોગી પયગમખર સાહેબે, પોતાનાં મીનોઈ જ્ઞાનમાં (God consciousness) માં સાંભળી, જોઈ, જાણી, અનુભવી તે ધ્વનિઓનાં મીનોઈ સ્વરૂપને બંધ બેસતાં ખાકી જગતમાં મળી આવતા રંગરૂપ ઉત્પન્ન કરનારા અવાજને બરનો ખાકી જગતની ભાષાનાં, (માણસ બોલી શકે એવા) અક્ષરો ગોઠવી બનાવેલો શબ્દ છે.

(૬) મીનોઈનાદ અનહદનાદ (અહુતુવરનાંનાદ) ની જે ગતિથી આ તથા ઉપરની જગતો હસ્તીમાં આવી, ટકી રહી, આગળ વધી રહી છે તેમાંનાંજ સર્વોત્તમ ધ્વનિઓનો અવાજ તે ખુદાનું નામ છે,

(૭) શબ્દ બ્રહ્મ (The Word) અદુરનો શબ્દ (દાદરનો હુખ્ત હુકમ) એજ મુળ પ્રથમ કૃપિતિ, મતિ, (હરતીમાંથી નીસ્તી કાઢી નીસ્તીને હરતીમાં ફેરવવાની) નું મહાકારણ છે, તેનુંજ સ્વરૂપ (રૂપ-રંગ-અસર) ખુદાનાં નામનાં શબ્દોમાં મળી આવે છે, કારણ કે ખુદાનું (પ્રભુત્વ) નામ પ્રથમ તેને પોતેજ પ્રગટ કર્યું હતું, ઉચ્ચાર્યું હતું (જેની પહેલાં કોઈજ નહીં હતું તેનું નામ બીજું કોણ પાડી શકે ?

(૮) એક જપ કરનારને જપ કરવાની ઇચ્છા ત્યારેજ થાય છે કે જ્યારે તેને પોતાનાં અસલ વતન તથા સર્વોત્તમ ફરજનું જ્ઞાન થાય છે, જ્યારે તેનો સ્વભાવ તમો ગુણ છોડી વધુ સાત્વિક બને, તેનાં હૃદયને ખરંખર આત્મ જ્ઞાનની તરફ લાગે છે, જ્યારે તેનો જીવ બધેથી નિરાશ થઈ સર્વ આશા પુર્ણ કરવા સમર્થ એવા સર્વ શક્તિમાન ખુદાનાંજ દૃશ્યાણુકારી શીતળ ચરણો પર ઢળી પડી સર્વ દુઃખ ઉપાધિ ચિંતાઓનાં ભારે બોળથી મુક્ત થવા ખરાં દીલથી તળસે છે.

(૯) જ્યારે તે જપ કરવા બેસે છે ત્યારે પહેલાં (માર્ગી નામ સ્મરણ ભાગ ૧ લાની ચોપડીમાં " જપ કરવા માટેની તૈયારીઓ " વાળા પ્રકરણમાં બતાવેલા જેવા) અમુક તન મન તથા આજીવ્યાજીવનું બહારનું તથા અંદરનું વાતાવરણ પવિત્ર કરવાનાં નિયમો પાળતોજ હોય છે. એટલે તેનાં શરીરમાં રહેલા ગુપ્ત આતશો તથા પ્રાણોની ગતિઓ વધુ સુક્ષ્મ તથા તેજોમય થયેલી હોય છે.

(૧૦) વળી જપ કે જે દરેક મોટા ધર્મનાં બાતેન (ગુપ્ત) તરીકાનાં ખાસ અમલનો અતિ મહત્વનો (જેનાં) વગર આગળ જવાયજ નહીં એવો) ભાગ છે તે શરૂ કરવા પહેલાં જપ કરનારે પોતાનાં શરીરો, મન, બુદ્ધિ, જીવ (હરવાન) આત્મા (ફરોહર), ગુરૂ, (મારેફત Gyaan), ભુવનો (આસ્માનો Planes) કેહર્પનાં ચપ્પો, હંચા હોશો, તથા ખુદાનાં સાકાર તથા નિરાકાર સ્વરૂપ વિષે, તથા ભક્ત અને ભગવાન વચ્ચેનાં સંબંધ વિષે સાધારણ અક્ષલ પસંદ જ્ઞાન મેળવ્યું જ હોવાથી, તે ઘણી શ્રદ્ધા, ખાતરી, જ્ઞાન તથા પ્રેમપૂર્વક પોતાની આ સાધના પુરતા જીગરજ્જનથી કરે છે.

(૧૧) વળી નીતી રીતીનાં સાધારણ નીયમો તથા ખુદ પસંદ પવિત્ર જીવનનાં મૂળ સિદ્ધાંતો જેવા કે:- અહમ્યાદ, સાયુજ્ય બોધવું. કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ, મત્સર જેવા દુશુણેની કબજે રાખવા, અહિંસા, ક્ષમા, પરોપકાર, પરમાર્થ વગેરેનો અમલ તો થોડો ધણો કરતોજ હોય છે.

એટલે

ઉપલી બધી બાબતો યાદ રાખી આપણે તપાસીશું તો જણાશે કે જ્યારે એક ભક્ત ખુદનાં નામનાં શબ્દનો મનમાં, કંઠમાં, હૃદયમાં કે હોઠથી ઉચ્ચાર કરે છે કે તુરંતજ તે શબ્દને લગતા (Corresponding) મીનોઈ (આત્મીક) સ્વરૂપનાં નાદને જાગૃત કરી બહારની જગતમાં ફેંકે છે, એટલે જપનો માનસિક ઉચ્ચાર થતાંજ, એક, તે જપનાં અસલ રંગની રોશનીનું કીરણ, તે જપ કરનારનાં નાકની આણી હૃદય યાત્રા બે આંખો વચ્ચેની જગા ઉપરથી છુટી, એક પળમાં ૧,૮,૬૦૦૦ માઇલ જેટલી ઝડપે, ડાબીથી જમણી તરફ આગળ વધતાં, પ્રમાણમાં મોટી થતી રહુ જેવી ગતિએ, બહારની જગતમાં આગળ ધસે છે. આમ થતાંજ તે કીરણ ઉપર તુરંતજ આ જગતમાં હરપળે હરેક ઠેકાણે કાર્ય કરતા (Physical) ખાદી તથા (Subtle) શુદ્ધ નીયમો બળો (forces) જેવા કે સમભાવી ગતિઓ (Laws of duality) વિરોધ ભાવી ગતિઓ (Laws of Polarity) આકર્ષણ (Force of gravity) તથા અનેક પ્રકારનાં ચંદ્ર ઉતર આકર્ષણો (Magnetic forces) કાર્ય કરવા મંડી જવાથી તે પવિત્ર કીરણ, કુદરતની સફેદ બાળુમાંથી સાત્વીક પવિત્ર પોષણ મેળવતું મેળવતું તથા કુદરતની કાળી (સીફળી) બાળુ (દશણ, અપવિત્રાઈ, અહેરેમની, વિકારો) તોડતું તોડતું કાળાને સફેદમાં, અંધકારને રોશનીમાં, ખુરાને બલામાં ફેરવતું ફેરવતું, આગળ વધી સર્વ આણુંઓ, વસ્તુઓ, વ્યક્તિઓ, જીવો, હોસો, ચહેા, આકાશો, વજ્રદી પ્રવાહોમાંથી, જેવું તેવાંને ખેંચે તેમ, સર્વોત્તમ સાર ખેંચતું ખેંચતું, સર્વ આત્મો, જેવી કે અરવાહી (પ્રેતલોક) જીરમાની (અહોની દુનીયાનો) તથા મીનોઈમાં જઈ ત્યાંના મૂળ નાદ, કે જેનોજ તે જપ પ્રતિનિધિ છે, તેમાં મળી, ચઝદો, અમેશાંસ્પદો તથા ખુદ અહુરમઝદ ખુદાની નજર (આશીર્વાદીક દર્શિ) હાંસળ કરી, પાછું પેલા જપ કરનાર તરફ ફરે છે. આમ જપ કરનાર પાસેથી એક નાનાં બિંદુ તરીકે નીકળી રહુનાં આંટાઓની માફક મોટું થતાં થતાં સકળ જગતમાં ફરી અસંખ્ય બીજાં ભક્તો, સંતો, મહાત્માઓ, વલી-ઓલીયાઓ, પીર-મુરશદ

સદ્ગુરુઓ, યોગીઓ, હોકમાઓ, જ્ઞાનિઓ રાહરવો પયગમ્બરો, અવતારી પુરુષો, તથા ઉંચા મિનોઈ હોશોનાં જ્ઞાન. જ્ઞાન, ખોરેહનાં આશુઓ અહીં, જપ કરનારનાં જ હૃદય તરફ પાછું ફરે છે. જ્યાંથી જેની મૂળ ઉત્પત્તિ થઈ ત્યાં જ તેને પાછું ફરવાનો જગતમાં અચલ કાયદો જ છે.

(આશાવરી)

આ દુનિયામાં જાણુ લાઈ, કોઈ ન આવે કામ;
કરલે નેકી લાઈ બદીનો, ખુરો આવે અનજામ...

ચળ વીચળ આ સંસાર લાગે,
અબલ આખીર દુઃખ બતાવે;

ભજ થક ખુદાનું નામ...આ...

ફેશન તુંજને ખ્યારી લાગે,
જળે ન હીલ તુંજ ખુદાઈ આગે;

ફના તુંજ ફેશન ખીજું નામ...આ...

સ્વાર્થ સઘળે સગાઈ બતાવે,
ખ્યાર પ્રપંચી તુંજને સતાવે;

છોડી દે માયા તમામ...આ...

વિચાર વચન ને કામ ભલાં કર,
અષો જરથોસ્તની અષોઈ દીલધર;

રાખ દીલ કોમનું અભિમાન...આ...

સંસાર તરવો સહેલું ન લાઈ,
“માણુક” માયા જુદી સગાઈ;

હરદમ ધર થઝદાનું ધ્યાન...આ...

The soul is on earth an immortal guest,
Compelled to starve at an unreal feast.

(Hannah More)

હે ઉધરતા ઉછાછલા યુવાન! આ તારી જુવાનીની મસ્તી કેટલા દહાડા ચાલુ રહેશે? માણસની જુવાની પુરાં ૨૦, વરસ પણ ટકતી નથી તો તું નકામો શાના કુદરાડા મારી અનુભવીઓની વચ્ચે તારી હાંસી કરાવી રહ્યો છે?

હે ધરના ઘેલા ને બહારનાં ડાહ્યા સમાજ સુધારક! તું કોને સુધારવા નીકળ્યો છે? પહેલે તું પોતેજ સુધરી જાને બાધ?

“Acts speak louder than words.”

(Ramtirtha)

કવિ કહે છે કે:—

તુજે પરાઈ કયા પડી, તું અપની નીવેડ,
તેરી જહાઝ દરીયાવમેં, કુળે નહીં ત્યું ખેડ.

સ્વામી રામતીર્થ પુછે છે કે:—

Who are you who go about to save them that are lost? Are you saved yourself?

જેઓ સદમાર્ગ લુહ્યા છે તેમને અચાવા જનાર તું કોણ છે? તું પોતેજ બચી શક્યો છે કે?

(રાગ—બિહાગ-પદ-તાલ, આશાવરી)

દોહિ ઘડીકો શ્વાસ, કરે મન;

લાખ બરષકી આસ. ૧

તનકે ગૂહકો નહિ ભરોસો;

પલમેં હોવે નાશ.

તબલિ નિલયકો બાંધત જાને;

જીવન અગણિત માસ. ૨

કુંદન કંચન વૃષ્ઠી દેખત;

રહત મગન તું આસ.

કોડી બી નહિ સંગ ચલે જન;
છોડ ચલેગો ખાસ.

૩

પીવન તુષ્ણા બહુતહિ રાખે;
કામધેનું કી છાશ.

અમૃત ફળકો ત્યાગ કરી;
તું ખાવે ખારો ખાસ.

૪

પાતકમેં નિશિદ્ધિન તું ગુમાવે,
નહી ભક્તિ અવકાશ.

સત્ય નામ સૌ ઝગડી હોવે,
પંચ દૈત્ય કો દાસ.

૫

અજહુહી હૈ સમય સમજલે,
નાથ નાથકો રાસ.

ઐસી કરણી કર દિરોજ કે,
રહ જાવે કુલ ખાસ.

૬

(દી. ૩. ખાટલ)

અને હે રૂપની રાણી ગણાતી લલના ! તું કેટલા દહાડા આ તહાર
સ્વરૂપ સાચવી રાખી શકશે ?

જુઠો મદ જોખન તણો, જુઠો પ્રેમ કઠોર,
જુઠી માયા જગતણી, જુઠો જરનો જોર.

(દાદી શતસાધ)

હમણાંથીજ તને ખુબ સુરત અને જુવાન દેખાવા, તારા હોઠ રંગવા
પડે છે ! મોંઢે ચુનો લગાડવો પડે છે, ભવાંને તથા નખને સાહી લગાડવી
પડે છે ! બનાંવટી બાલ કરવા પડે છે, તો થોડાંજ વરસ પછી જ્યારે કલર
અને પાવડરનાં લેપડા પણ તારો જુઠો કદરૂપો કરચલીવાળો ચેહરો ઢાંકી
શકશે નહીં. દાંત પડી જવાથી ગાલમાં ખાડા પડી, દાઢી બહાર નીકળી
આવવાથી મોઢું ઘરડી વાંદરી જેવું લાગશે નાકનું ટીચકું પણ ધરડું થઈ
જુમી પડી દાઢી સાથે વાતો કરશે. આંખમાં ઉંડા ખાડાઓ તથા કાળાં
ચકરડાંઓ યુવાનીનાં અપવિત્ર જીવનની શાક્ષી આપશે ત્યારે એક રખડતુ

કુતરે પણ ત્હારી સામે નજર ક'વાં પરવાહ કરશે. નહી. નાનાં છોકરાંઓ તારે કદરૂપું મોઢું જોઈ તને દારૂં સમજી બીહ મરશે. તો અત્યારેજ જ્યારે આંખોમાં ખુદાઈ તુર છે, ત્યારેજ તું તે તુરનાં સાહેબ પર નજર લગાડ.

સંત પુરૂષો બાલ લાંબા વધારે છે. ત્યારે તું કુદરત સામે બળવો જગાડી ખુદાએ આપેલો સુંદર ચાટલો કાપી નાંખી બોડકી બની, સમજીઓમાં હાંસીને પાત્ર ઠરે છે !

હે સહાસીક વેપારી, સાહુકાર કે અમલદાર ! તું અહીં છે તેટલા દહાડા પણ ત્હારા વેપાર, સાહુકારી કે અમલદારીની ખાતરી નથી તો પછી તું શા ઉપર આટલો અકડે છે ? ચાલીશ ઉપર બેજ વધતાં “મેતાળાં” આવી આંખે ચશ્મા ચઢશે; પચાસે તો પીઠ વળી જઈ પગો ચાલતાં લથડશે ‘સાઠે તો ખુદી નાહી,’ તને સાધારણ વિવેકનું પણ જ્ઞાન રહેશે નહી. ત્હારી આજીવન ત્હારી ઉમરનાંઓને ટપોટપ મરી જતાં જોઈ ત્હારાં હાડેહાડ ધ્રુજશે અને એક દહાડો અચાનક જ્યારે તને ઉપાડી જવા જમનાં ફૂતો આવી પુગશે, ત્યારે તુંને તે સાહેબે દોજહાન સનમુખ ત્હારાં કર્મ કરતુકેનો હીસાબ આપવા હાજર થવું પડશે.

મોત ન મુકે કોઈને હોય પયમ્બર પીર,
શરણ થયા સુલતાન કે રાજા રંક અમીર.

(દાદી શતસાઈ)

ત્યાં તને કોઈ એમ નહી પુછે કે:-તું શું ખાતો હતો ? શું પહેરતો હતો ? શું કમાતો હતો ? શું બચાવતો હતો ?

અરે ત્યાં તો તને પુછશે કે:-

“ તે કેટલાંને પાળ્યાં ? કેટલાંને રાખીયાં, રંજડીયાં ? કેટલાંને માર્યાં ? કેટલાંને ઉગારીયાં ? તેં કોનું ખાધ, કોનાં ગીત ગાયાં ? જ્યારે તને ત્યાં પુછશે કે ત્હારા અન્નદાતા પાળનહારને તું યાદ કરતો હતો કે ? ત્યારે ત્હારે શરમથી મોઢું જમીનમાં ખોસવું પડશે. બકતો તથા સંતોની ત્યાંની મીનોઈ અનજીમનમાં તું તો મોર પોપટનાં ટોળામાં એક કાળા કાગડા જેવો લાગશે. જગતમાં હરામ માલમલીદા ખાઈ તું લાલ ચણાટી જેવો ફરતો હતો ! એરણીની ચોરીઓ કરી કોઈ કદાચ તેમાંથી સોયનાં દાન કરી હાતમદીલનાં સખાવતીમાં ખપતો હતો ! પણ હે નીમકહરામ જીવ ! પળેપળ, જીવતો

રહેવા, જેની સ્વચ્છ હવા ત્હારાં ગર્ભીય ફેફસામાં ભરતો હતો, દીનમાં ચાર વાર ઉત્તમ મેવા મિષ્ટાનોનાં ખુમચાઓ ત્હારાં પખાળ જેવાં પેટમાં ભરી જગતની ગરીબીમાં વધારો કરતો હતો ! પવિત્ર નિર્મળ અમૃત જેવું પાણી પી દીવસમાં અનેકવાર ધરતી પર ખરાબ શરીરનો કચરો કાઢી ગંદકી કરતો હતો. જે હાથ ચઢે તે ઉઠાવી લઈ ખાઈ, પી પહેરી ઓટી દેવા તું ગીધની માફક તળપી રહેતો હતો. પણ આ બધું કરતાં તને કદી પણ ખ્યાલ આવ્યો હતો કે “આ બધું જેવું હું વાપરું છું તેનો હું બાલેબાલ દેવાદાર છું ?” ત્હારાં હૃદયનાં ઉંડાણમાંથી તે કદી પણ તેનો આભાર માની તેનો બદલો સાચાં હૃદયનાં પ્રેમ, ભક્તિ કે પરમાર્થથી વાળી આપવાનો વિચાર કર્યો હતો ?

A great man without religion is no more than a great beast without a soul.

(Defoe)

ખીના હરીકે ભજન મુક્ત જન્મ ગુમાયા,
દુનીયાકી મોજમે ફીરે સદાહી બુલાયા...

યહ ખારખાર દેહ મનુજકા ન મિલેગા;
ડાલિસે દુટા કુલવો ફિરકે ન ખોલેગા,
દિન ચાર પાંચકે લિયે કયા ઢંગ જમાયા...

જિનકો તું માનતા હૈ મેરે હૈયહ પયારે;
વો છોડકર તુંજે જંગલમે ઘરકો સિધારે,
પરલોકમે ન તેરા કોઈ હોત સહાયા...

મોહકી મદિરાકો પીકે મરણ બુલાયા;
ચુસચુસ વિષયા રસકો ફિરત કુલાયા,
જખતકે ન ચુહેકો ખિલીને સુખમે ઉઠાયા...

કહેતા હૈ બ્રહ્માનંદ બ્રહ્માનંદ લિજીયે;
સદા હરિકા ભજન દિલ લગાકે કીજીયે,
જિસને કિયા સો ફિર ન ગર્ભવાસમે આયા..

પણ આ શરિરની માયા, તથા આ શરિરનેજ “હું” તરીકે ઓળખવાની જુલ ખરી સ્થિતિનું જ્ઞાન થાવા દેતાજ નથી.

We all dread a bodily paralysis and would make use of every contrivance to avoid it, but none of us is troubled about a paralysis of the soul.

(Epictatus)

અને પરિણામે તો આ શરીર સુદ્ધાં સર્વ પ્રીય વસ્તુઓ છોડીનેજ આલ્સ્યા જવું પડે છે.

માત તાત તજવાં પડે પુત્ર પ્રીયા પરિવાર,
આદમ ! અજલ અજીત છે સાર રહીત સંસાર.

(દાદી શતસાધ)

તો પછી ધનશાતને લાજમ છે કે પ્રભુમય જીવન જીવી પોતાની અંદરનું સ્વર્ગનું રાજ જીતી અખંડાનંદમાં રહે છે.

Live ye the Kingdom of Heaven which is in you, which is you. and all the things are added unto you.

(Ramtirtha)

માટે હે પ્રીય જીવ ! હજી પણ બહુ મોટું થયું નથી, બુદ્ધિ ત્યાંથી ફરીથી ગળુ, આજથીજ, હમણાંજ આ ઘડીએજ તારા પવિત્ર અંતરના ગયબી અવાજને પુછી જો. પવિત્ર થઇ, એકાંતમાં બેસ, એકલો બેસ, આંખો બંધ કર, કાન બંધ કર, અને અંતર આત્માને પુછી જો કે ખરી આજાદી મેળવવા મારે શું કરવું ? અને નક્કી માનજો કે તે અંદરનું આજાદ પખેર પોતાનાં દિવ્ય સુંદર સરોવરે તને ગાઇ સંભળાવશે કે :—

તમે તોડો બેડી બંધો જમે છે સઉને ઘેરીયાં,
મોહ માયાનાં સૌ ફંદો સતનાં છે જાણો વેરીયાં ..

ચેતન પંખીનાં ચાળા મનમાં છે એના માળા,
ઇચ્છા એ બદલે ગાળા ફરેરે ફરફર ફેરીયાં...

જુગજુગજલતી જવાલાં સુર્ય ચંદ્રને તારા,
નુરાની નુર વાળા એ જાણો મોતી વેરયાં...

માનવ અરે મુછાળા મેલાં હૈયાના કાળા,
શાનો કરે ઉછાળા ? રે કુંકે ફરતા ફેરીયાં...

અબજો અદના આળા કરામત કૌવત ત્રાળા
જપે મહોબતની માલા હરિનાં હૈયે હેરીયાં...
લકિતનાં મારી લાલા ધરી મહોબતની માલા,
‘માણિક’ બની મતવાલા મહાલે મંડપ મેડીયાં ..

હે પ્રીય જીવ! ત્હારી સુક્તિ, ત્હારી ઉન્નતિ ત્હારાજ હાથમાં છે.
નસીબ જેવું પણ કંઈજ નથી.

“Thought is another name for fate.”

(Ramatirtha)

(અર્થ)

વીચાર એજ નસીબનું બીજું નામ છે.

મહારાષ્ટ્રનો મહાન સંત શ્રી રામદાસ પેતાનાં “દાસબોધ”
નામનાં ગ્રંથમાં કહે છે કે:—

“દેવ દેવાલયની અંદર હોય છે અને કાગડો દેવાલયની ઉપર બેઠો
હોય છે; તેથી કાંઈ કાગડાને દેવ કરતાં મોટો કહી શકાતો નથી. સભા બરાબર
સભા મંડપમાં અને વાંદરો એસે સ્તંભ ઉપર, તેથી તેને શાણો અને મોટો
મોટો લોકોની સભા કરતાં શ્રેષ્ઠ માની શકાય નહિ, આજણુ તો સ્નાન કરીને
પાણીની બહાર નીકળી જાય છે. પરંતુ બગલો પાણીની અંદરજ એસી રહે
છે, તેથી કાંઈ તેને આજણુ કરતાં ઉત્તમ માની શકાય નહિ. આજણોમાં
કેટલાક નિયમપૂર્વક રહે છે અને કેટલાક અન્યવસ્થિત રહે છે; પરંતુ કુતરાંતો
સદા ધ્યાનરથજ હોય છે, તેથી તેમને કંઈ ઉત્તમ કહી શકાય નહિ.
આજણુથી એકાગ્રતા સાધ્યે થઈ શકતી નથી અને બિલાડી એકી ટગરે
બેઠેને એસા રહે છે, તેથી તે કાંઈ આજણુ કરતાં શ્રેષ્ઠ થઈ શકતી નથી.
આજણો બેદાબેદ જુએ છે અને માખી સર્વ સ્થળે અબેદબાવથી વર્તે છે;
તેથી કાંઈ તેને જ્ઞાનનો બોધ થયો છે એમ કહી શકાશે નહિ. ભિખારી
ઉત્તમોત્તમ વસ્ત્રો પરિધાન કરે અને શ્રીમંત ઉઘાડોજ એસે, તોપણ જે જ્ઞાતા
હોય છે તે તો તેની પરીક્ષા કરી લે છે. સારાંશ એજ કે કાલે તેટલો બાહ્યા-
ચાર હોય પણ તે લૌકિકજ છે. અહીં તો મુખ્ય અંતર્નિષ્ટાજ હોવી બેદબે
લૌકિક આચાર ગમે તેટલો કરવામાં આવે, પરંતુ તેથી કંઈ અંતઃકરણમાં
સાફ થવાનું નથી. જે પરમાત્માને જુલો જાય છે તે આત્મ ધાતક છે.”

ખરી પરહેજભરીતો રાહ તો તદ્દન જુદોજ છે. એમાં ઢોંગ, દંભ, છળ, કે બહારનાં દેખાવની કોડીની કીમત નથી. એમાં તો જીવતાં જીવત મરી જાયજી. સાચી ભક્તિ એટલે તો શીશનું સાદું.

મરને કુ તો સભી મરીંગે આખેર મોત કીકાયત હય,
ઈસ મરનેમેં અજબ મળ હય જી તે જી મરજાને મે.

એટલે આ શરીરની ઇંદ્રિયોનાં ક્ષણિક સુખોનો મોહ મારી નાંખીને. સુખ કે દુઃખ રૂપી ધખારાઓ ત્યાગી સદા ભગવદ્ ભજન (ખુદની પ્રેમ ભરી યાદ) તથા પરમાર્થમાંજ લીન થઈ ખુદા જે સ્થિતિમાં રાખે તે સ્થિતિનેજ સર્વોત્તમ માની પ્રભુ રાખે તેમ આનંદથી રહેવું.

પણ આની, સામે જ્યારે આપણી અત્યારની ધુનીવરસીટીની કંગાળ કેળવણી ! પામેલો કોઈક એજ્યુએટ અચાનક અઝકલનાં દાણા વેરી નાંખી કહે છે કે:—“ હું તો ખુદા જેવી કોઈ ચીજમાં માનતોજ નથી.” “ ખુદા છે એમ પુરવાર કરો ! ” ત્યારે એની મગજની હાલત માટે શંકા જવા ઉપરાંત, એની મુખાંધ ભરેલી ઘેર અજ્ઞાનતા તથા સાધારણ અઝકલની કોતાહી માટે દયા આવે છે.

ખરેખર તો વિજ્ઞાન (Science) અને આત્મજ્ઞાન (Religion) એ બન્ને એક બીજાને પુરવાર કરે છે. એ બેઉ એકજ નીસરણીનાં ચઢઉતર પગથીયાં છે. પણ વિજ્ઞાનની હાંસી કરાવે એવા શીખાઉઓ વિદ્યાનાં અખુટ ભંડારમાંથી બેચાર ચોપડી વાંચી એક બે પરીક્ષા પસાર કરી એકાદ ડીગ્રી મેળવવાથીજ મગજનું સમતોલપણું ગુમાવી દઈ, ધર્મ કે ખુદા જે વિષે તો એ કંગાળ કંઈજ જાણતો નથી; છતાં અભિમાન આવી, અજ્ઞાનતા સ્વીકારતાં તેને અટકાવે છે; એટલે જોકે પોતે સાયન્સનાં મહાસાગરમાંથી પ્રભુ હજી તો માત્ર એકુ ટીપું મેળવ્યું નથી એટલામાં તો ધર્મ અને ખુદા સામે હુમલો કરવા મંડી જાય છે, ત્યારે ખરેખર આ પેટભર જગતમાં બણેલા ગણતાઓની મુખાંધ માટે અફસોસ છુટે છે.

જેઓ પુરું વિજ્ઞાન (Science) તેનાં અસંખ્ય ફાંટાઓનાં કંઈક જ્ઞાન સાથે જાણવા સમર્થ કે નસીબદાર નીવડ્યાં છે, તેઓ તો ધર્મ, કુદરત, ખુદા, તથા આત્મજ્ઞાનને; વિજ્ઞાનનોજ હજી નહીં જણાયલો- ગુપ્ત રાખેલો, વધારે ચઢીઆતો, અધરો ભાગ સમજી, તેની તરફ માનની દૃષ્ટિથી જોવા ઉપરાંત, તેનું જ્ઞાન હાંસલ કરવાનો ચાલુ પ્રયત્ન કરે છે.

નામાકીત સાઈન્ટીસ્ટ ચાર્લ્સ ધર્વીન કહે છે કે:—

“ The existence of a Creator and Ruler of the universe has been acknowledged by the greatest men of the world. ”

તેઓ સમજી શકે છે તથા પોતાનાં બહોલાં જ્ઞાન તથા અનુભવથી જાણી શક્યા છે કે; માણસોની ખાકી રીતની શોધખોળોનાં સાધનો ઘણાંજ અપુર્ણ હોવાથી વિજ્ઞાનને ગમ કાલે જે સિદ્ધાંત ખરો જણાવ્યો હતો તે આજે ખોટો પડેલો જણાય છે. અને આજે કરેલી શોધખોળ આવતી કાલે ખોટી પડવાનો સંભવ છે. સો દોઢસો વરસ ઉપરનાં મોટા સાયન્સનાં ખાંઓને, “ પૃથ્વી ગોળ છે અને સુર્યની આગુઆગુ ફરે છે ” એવું જાહેર કરનારાઓને જીવતા બાળી મુક્યા હતા.

જ્યારે એથી ઉલટું સાયન્સની શોધખોળનાં વધવા સાથે જુનાં ધર્મોનાં જુના રીતરીવાજો ઉપર સારો પ્રકાશ પડી તેવું ઉપયોગીપણું પુરવાર થતું જાય છે. છાળકાં મગજનાં ધખારાની ધુંધમાં ધર્મનાં જે ઉત્તમ સત્યોને “ Humbug ” ગણી કાઢી હસી કાઢવામાં આવતાં, તેનીજ સમ્બાધ તથા ઉપયોગી પણાને અત્યારની સાયન્સ સંપુર્ણ રેકા આપતી જણાય છે. પણ આ વાંદરનકળ (Imitation) ચોરટીયાં વનવાગળાંઓને ખેમાંથી એક પણ (સાયન્સ કે ધર્મ) પુરેપુરું જાણવાની દુરસદગ્ગ ક્યાં છે ?

આજનો શીખતો છોકરો કાલેજમાં ગયો એટલે જાણે છાપરે ચઢી ગયો તેમાં વળી સારે નંબરે એના કચરા જેવા ખાખી જ્ઞાનના સ્પેસીયલ સબજેક્ટમાં પાસ થયો તો જાણે વાદળ પર બેસી ગયો અને જે કદાચ નસીબ સંજોગે વીલાયત જઈ આવ્યો તો જાણે આસમાન પરજ ચઢી ગયો અને હજારો જમાનાઓનાં જ્ઞાનીઓનું બધું જ્ઞાન ફકટ ૧૧) વરસ વિલાયત જઈ આવવાથી જાણે એનાં ૪, ઈંચિનાં લેગ્નમાંજ આવી ગયું એમ સમજી બેસે છે. તેવું કારણ એજ કે જનસમાજનો મહા મોટો ભાગ, ધર્મ, આત્મા અને ખુદને ભુલી ગયો હોવાથી મોટે ભાગે સર્વ માન ચાંદની વહેંચણી આત્મીક દૃષ્ટિથી વીરક, ખાકી લાભ, ક્ષણીક આનંદ આદિ તથા પેટ ભરી ખાવાનીજ વાતોનાં માનનારાઓમાંજ થાય છે. પણ વિજ્ઞાનનો (Science) એટલે આજે જાહેર થયેલી ખાકી વિદ્યાઓનો જ્યાં છેડો આવે છે, ત્યાંથીજ આત્મજ્ઞાન અને ધર્મજ્ઞાનની શરૂઆત થાય છે.

જુઓ ફ્રાંસિસો નામાંકિત સાયન્સીસ્ટ આ બાબત શું કહે છે:—

“Posterity one day will laugh at the stupidity of our modern, materialistic philosophy of today. The more I study nature, the more I stand bewildered and admiringly before the works of the Creator. I pray during my work in my laboratory.”

(A. Pasteur.)

વિજ્ઞાન અને ધર્મ એ એકજ દાદરનાં નીચે ઉપરનાં પગથીયાં છે. આખો દાદર ચઢી ગયા પછીજ માલ ઉપર જઈ શકાય છે. પણ કોઈ મુર્ખ દાદરના નીચલાંજ પગથીયાંને વળગી બેસી જુઓ પાડે કે:—“ભાઈઓ માળ જેવી કોઈ ચીજ છેજ નહીં; હેઠળ ફક્ત હસ્તી ધરાવે છે, જુઓ હું બહુજ હુશીઆરને ડાહ્યો છું એટલે આ નીચલાં પગથીયાં પરજ ચીટકી બેઠો છું; ઉપર બીજાં પગથીયાં છે પણ તે તો બધાં “Humbug” છે.” વગેરે તો તેની અકકલ વિષે શું સમજવું?

પણ આ બેઉ દાદરો ચઢી ઉપર પુગી ખરી મોજ તથા સત્યને જાણી ચુકેલા જ્ઞાનીઓને આ દોહ ચતુરો “અસળી વીચારનાં” “અભણુ!” “ઝોરથો દોહ” વગેરે કહે છે ત્યારેજ સમજાય છે કે ધ્રુવડ તે સુર્યને કેમ જોઈ શકે? ચોટલી સુધી માયા અને અભીમાનનાં કાદવમાં ડુબેલો ઉઘાડી આંખે પણ કાદવ સીચાય કશું જોઈ શકેજ નહીં.

History, Mathematics, Chemistry કે Economics ના એક્ષપર્ટનું ખુદાઈરાહનું જ્ઞાન તો મોટું મીડુંજ હોઈ શકે એ તદ્દન દેખીતું છે, વકીલ જે દાકતરી કરે અને દાકતર વકીલાત કરે તો ધરાકની સાથેજ પોતે પણ માયાં જાય તેજ પ્રમાણે સુધરેલો યુવાન ધર્મ તથા ખુદાની વાતોમાં માથું મારી વધારે મોટા જીવરદા કરતાં જણાય છે.

બાકી ખુદા છેજ. “ખુદા છે?” એમ પુછનારને હું ચેલેન્જ કરું છું કે “ખુદા નથી” એમ તું પુરવાર કરી શકે છે? તું છે એજ દેખાડે છે કે ખુદા છે. નાનપણમાં જેનો બાપ મરી ગયો હોય એવો કોઈ કમનસીબ કહે કે “મારો તો બાપજ નથી, અને કદી હતો પણ નહીં! હતો તો હુંજ નહીં જોઈ શકતો કે?” તેવીજ રીતે ધુળ મટોડી અને જંતુઓની વિદ્યાએ શીખેલા? ખુદાની હસ્તીમાં કે ધર્મ જ્ઞાનમાં માનવા ના પાડતા જણાય છે

સુસ્તર વિદ્યા, અગ્રણ વિદ્યા, કે જંતુ વિદ્યાનાં પુસ્તકોમાં મરમ પવિત્ર નિરાકાર, નિરંજન પરમાત્માને દુઢવા જ્ય તે નીરાશજ થાય તે ?

કાંઈ મોટા વહાણમાં બેઠેલો આંધળો લાંબા દુકા હાથ કરી વહાણને જ શોધવા આમ તેમ ફોડે તો તેનાં હાથમાં શું આવે ?

જ્યારે સકળ જગતજ ખુદ ખુદામાં અને ખુદા ખુદ જગતમાં રજો રજ સમાયો છે, એ વાત કાંઈ, આ ત્હારી ચશ્મા વગર ચાર ફુટ દુર ન દેખી શકાય, એવી ખાકી આંખે જોઈ શકાશે ?

ખરેખર તો એવો હૃદય વગરનો માણસ હોતોજ નથી, કે જે-ખરેખર માનતો હોય, કે ખુદા નથી.

“ Aetheism is rather in the lip than in the heart of man.”

(Bacon)

(અર્થ)

માણસની જીભજ નાસ્તીક છે, હૃદય નથી. વળી કહ્યું છે કે:—

“ The fool hath said in his heart, there is no God.”

(Psalms XIV-1)

(અર્થ)

મુર્ખજ પોતાનાં હૃદયમાં કહે છે કે ખુદા નથી.

“ The Lord of all, himself through all diffused, Sustains, and is the life of all that lives.”

(Cowper)

(અર્થ)

તે સર્વનો સાહેબ પોતેજ સર્વમાં વ્યાપી, દકાવી રાખનાર તે સવ જીવ માત્રનું જીવન છે.

God is everywhere ! the god who framed mankind to be one mighty family, Himself our Father, and the world our home.

(Coleridge)

(અથ)

પ્રુદા પાક સર્વ ઠેકાણે છે । તે પ્રુદા કે જેને માણસ જાતનાં મોટાં કુટુંબની રચના કરી, તે આપણો બાપ અને આ પૃથ્વી તે આપણું ઘર.

મહાત્મા કબીર કહે છે કે:—

ઘરતીકે કાગજ કરું કલમ કરું બનરાય,
સાત સમુદર સ્વાહી કરું હરિગુણ લિખ્યો ન જાય.

ભારી કહું તો મૈં ડરું હલકાં કહું તો જુઠ,
મૈં કયા જાણું રામકુ નૈનો કબ હુ ન હીઠ.

એ તો જેના ઉપર ગુરૂ કૃપા ઉતરે તેજ પ્રુદાની પીછાન, ઇશ્વરની ઓળખ કરી શકે.

ઐસા કોઈ ન મિલા ઘટમેં અલખ લખાય,
બિન બત્તી બિન તેલ કે જલતી જોત દેખાય.

દીવેટ કે તેલ વગરનો અંતરમાં પ્રકાશતો અમર દીવો તો શ્રી સદ ગુરૂજ (પવિત્ર પ્રુદા રસીદા દસ્તુરજ) બતાવી શકે, તેજ આત્મા એજ પરમાત્મા, અલ્લાહ, ઇશ્વર, પ્રુદા,

“There is a Divinity within our breast.”

(Ovid)

ભગવત ગીતા ૭-૨૬ માં શ્રી કૃષ્ણ પોતેજ કહે છે કે:—

“હે અર્જુન ! હું સર્વ પ્રાણીઓ જે જુત, વર્તમાન, તથા ભવિષ્યમાં હતાં, છે અને થશે તેમને ઓળખું છું, પણ મને કોઈ ઓળખતું નથી.”

જો કે પ્રુદાને કોઈ ઓળખતું નથી છતાં સકળ જગતમાં એવી એક તસ પણ જગા નથી કે જ્યાં પ્રુદા નહી હોય.

માલીક બિન ખાલી નહીં સુધં ઘરનકે ઠોર,
આગે પીછે રામ હૈ રામ બિના નહીં ઔર.

એક નાનો સોય રાખી શકાય એટલી જગા પણ પ્રુદાથી ખાલી નથી આગળ પાછળ સર્વત્ર રામ (પ્રુદા) છે; એટલુંજ નહી પણ તેનાં સીવાય બીજું કંઈજ નથી.

જ્યેં નૈનન મેં પુતલી ત્યેં માલિક ઘટ માંડી,
લોલે લોક ન જનતે બાહિર હુંદન જાય.

જેમ આંખમાં કીકી રહેલી છે તેમ માલિક હૃદયમાં વસે છે. બોળા લોકો આ જાણતા નહીં હોવાથીજ બહાર શોધવા જાય છે.

કસ્તુરી નાભિ વિષે મૃગ હું ઢે બન માંડી,
ઐસે ઘટ ઘટ રામ હૈ દુનિયા દેખે નાહિં.

પોતાનીજ નાભિમાં કસ્તુરી હોવા છતાં મૃગ તેને શોધવા જંગલે જંગલ ભટકે છે; તેજ પ્રમાણે દરેકનાં અંતરમાંજ ખુદા વસે છે પણ દુનિયાનાં લોકો તેને જોતા નથી.

પ્રેમ ચલિત પૃથિવ ચલિત ઉપમા ચલિત અનેક,
ચલિત સકળ સંસાર છે અચલિત હૃદયર એક.

(દામી શતસાધ)

હે અર્જુન ! પ્રાણી માત્રની ઉત્પત્તિનું જે જીજ્ઞાસુ હું (પરમાત્મા) છું, સ્થાવર કે જંગમ કંઈ પણ મારા વિના હસ્તિ ધરાવી શકે નહીં.

(ભ. ગી. ૧૦-૩૯)

આ સકળ બ્રહ્માંડ (સૃષ્ટિમાં) માં મારો એક નાનો અંશ વ્યાપી રહ્યો છે અને હું તો જેવોને તેવોજ રહ્યો છું.

(ગી. ૧૦-૪૨)

All things proceed and upto Him return,
If not depraved from Good.

(Milton)

બધી વસ્તુઓ તેની અંદરથીજ નીકળી તેની તરફજ પાછી વળે છે, જે તે વસ્તુઓનાં સારાંતું પતન થયું ન હોય તો.

ખુદાની હસ્તી તથા શક્તિઓનો નકાર કરવો એ વિચારજ એવો મુખાંધ બરેલો તથા નાશકારક છે કે એક સુધારકને એવી શીખામણુ ઉચ્ચારવાની જરૂર પડી કે:—

“ If God did not exist, it would be necessary to invent one.”

(Voltaire)

જો પ્રભુ હસ્તિ ધસવતો નહીં હોતો તો એક બનાવની ઉભો ફરવાની જરૂર પડતેજ.

વળી જ્યાં ધન, કીર્તી, વશ, શુરાતન, પરાક્રમ, પવિત્રતા પ્રકાશ દિવ્યતા, ભવ્યતા, ખુબ સુરતી, પ્રભાવ કે સત છે, ત્યાં ત્યાં જાણુવું કે આ બધું પ્રભુમાંથી બહાર પડ્યું છે; યાને ત્યાં પ્રભુ હોજ, છે.

“ જો સત્વ “ પરિશુદ્ધ, પવિત્ર ” કીર્તીવંત, ધનવંત, તથા પરાક્રમી છે, તે સર્વ મારાં તેજમાંથી ઉપજેલું છે એમ જાણુજો.

(ગી. ૧૦-૪૧)

આવા મોટા ખુદને નહીં ઓળખવાથીજ દુઃખશાન સદા દુઃખમાં સૂબડે છે.

“ God is in all men, but all men are not in God, and that is why they suffer. ”

(Ramkrishna Paramhansa)

(એટલે)

સર્વ મનુષ્યોમાં પ્રભુ છે, પણ સર્વ મનુષ્યો પ્રભુમાં નથી અને આથીજ તેઓ દુઃખ ભોગવે છે.

વળી સર્વ દેકાણે જ્યાં ખુબ સુરતી છે, વ્યવસ્થા છે, ત્યાં ખુદાઈ છે.

Beauty itself is but the sensible image of the Infinite.

(Bencroft)

આ સર્વવ્યાપક ખુબ સુરત ખુદા એજ એકજો સર્વ શક્તિમાન પણ છે, બીજાં સર્વ કોઈ તો એનીજ શક્તિનો વપયોગ કરનારાં છે.

એટલા માટેજ અષો જરથોસ્ત ગાથામાં કહે છે કે:—

“ ક્ષયાંસ મઝદાઓ આહુરે.”

યાને

સર્વ શક્તિમાન તે એકલો આહુરમઝદ છે.

પણ જો કોઈ ખરેખર જોઈ શકે તેનેજ તેમ દેખાય ને ? જ્યારે શુર કૃપા આ પ્રભુ પ્રેમનાં જોશથી અંતર ચક્ષુઓ ખુલે તોજ જણાય કે:—

“ સવળાં પ્રાણીઓમાં, સર્વ નાશ વંતોમાં અક્ષય (નાશ રહીત એવા) પરમેશ્વરને જે સમાન દૃષ્ટિથી જોઈ શકે છે, તેજ જોઈ શકે છે.”

(ભ. ગી. ૧૩-૨૭)

કારણ કે જે કંઈ દેખાય છે તે તે એકલા એકનાંજ જુદાં જુદાં રૂપ છે, એ રૂપોમાં તે પોતાની મરજી પ્રમાણે ફેરફાર કરી શકે છે.

Let us not forget that all forms are subject to dissolution. But the Eternal Atman of which they are only fitting expressions, is death less and changeless.

(Ramdas)

(અર્થ)

આપણે સુલીશું નહીં કે આ બધાં જુદાં જુદાં સ્વરૂપો તો નાશવંત છે પણ જે અમર આત્માનાં આ બધાં ક્ષણિક સ્વરૂપો છે તે તો અમર તથા અચલ છે.

પણ આવું સાચું જ્ઞાન અને ખરી ઝોળખ તો ક્યારે થાય ?

મન અરક્ષાલાહો લા ચ કુલ્લાહ વ

મન કાલલાહો લા ચરકુલ્લાહ

(હદીસ)

એટલે

ખુદાને જે ઝોળખી ચુક્યો તે તેને મોટેથી ખુદા કહેતો નથી પણ મનમાંજ સમજી લે છે; અને જે કોઈ તેને માત્ર મોઢીથીજ સર્વજ્ઞાની કહે છે પણ અંતરથી તેમ ગણતો નથી તેને ખુદાને ઝોળખ્યોજ નથી.

હોઠ કંઠ હાલે નહી જીભ્યા ન નામ ઉચ્ચાર

ગુપ્ત સુમરન જો ખેલે સોહી હંસ હમાર

(કબીર)

માટે હે પ્રીય વાંચનાર ! ખુદા પાકજ ત્હારો પોષક, રક્ષક, તારક હોવાથી તેનુંજ શરણું ગ્રહી એકજ દુવા ત્હારા જીવના કલ્યાણ માટે માંગ કે:—

અથા ને અંધહૃત યથા હવો વસત.

(અર્થ)

જેવું તે સાહેબ (ખુદા) ચાહે તેવું હમેને થજો.

(ગાથા અહુતુવદ)

પણ વળી જોએ ખુદા કે ધર્મમાં માનતા નથી તેમને કાંઈ ખુદા, ધર્મ કે ધર્મનાં બારીક કાયદાઓ (Eternal Laws of Nature) હોયતા નથી. અપોષ્ટનાં અમર ખુદાઈ કાયદાનો ભંગ કરનાર નાસ્તીક હોય કે આસ્તીક, બન્નેને તેનાં કર્મ પ્રમાણેજ ફળ મળે છે. માર્ટિન ક્વી કહે છે કે:—

Though the mills of God grind slowly,
Yet they grind exceeding small;
Though with patience He stands waiting
With exactness grinds He all.

(Longfellow)

(અર્થ)

જો કે ખુદાની ચક્કીઓ ધીરે ધીરે પીસે છે પણ તે ઘણુંજ બારીક પીસે છે. જો કે તે વણી સખુરી રાખી થોભી રહે છે છતાં દરેકનો ઘટતી રીતે ચોખ્ખો હોય તેમજ ભુકો કરે છે.

વળી ખુદા કાંઈ આ બાકી જગતનાં ન્યાયધીસોની માફક, કોઈનાં દયાણુ, લાગવગ, મોટાઈ, કે બક્ષેશ યા ડીઝી ડીપ્લોમાં જોઈ, મોંઢાં જોઈ ન્યાય ચુકવતો નથી.

God is no acceptor of persons, neither riches, nor poverty are a means to procure His favour.

(Chillingworth)

(અર્થ)

ખુદા કાંઈ કોઈનાં દરજ્જા સામે જોતો નથી, તવંગરી યા ગરીબો કાંઈ તેની રહેમ મેળવવાનાં સાધનો નથી. મારે બહુ બજોલોને કે પૈસા વડે ધર્મ ખરીદનારને સ્વર્ગ આપી દેશે અને ગરીબ, અભણ પણ ભોલા ભગતને રખડાવી મારશે એવું કાંઈ નથી.

Neither are God's methods or intentions different in his dispensations to each private man.

(Rogers)

(એટલે)

જુદા જુદા ખાનગી માણસ સાથેનાં વર્તાવમાં ખુદાની રીતો તથા હેતુઓ કાંઈ જુદી જુદી જાતનાં હોતાં નથી.

(લજન)

મુરખા મતિ ફરી તારોરે મેઢ્યા વિઠૂલ નાથ વિસારી,
જન્મ થતાં પહેલાં જઠરમાંતું કર તો હ તો પોકારી
ખહાર આઝ્યા પછી ખુદ્દિ હીણતું બ્રહ્મ હીરો ગયો હારી... મુરખ
હોલત જોઈ જીવ થયો દીવાનો બોલો અવળું અહંકારી,
પુણ્ય કર્યા વિના પછે તો થાશે ભવો ભવ લિખારી... મુરખ
ભાત ભાતનાં ભોજન તજીને થયો અખાજનો ચારી,
ચોરી છીનાળી ને સુરા પાને ગયાં નરકે નર ને નારી... મુરખ
સાચો થઈને જઈશ પ્રભુ ચરણે તો તે લેશે ઉગારી,
ભોજો ભગત કહે સત્ય કરીને માન શીખામણ મારીરે... મુરખ

ભુખ લાગી હોય અને સામે રમોઈ તૈયાર હોય છતાં તે પોતે ખાઈ
વગર ભુખ મટતી નથી; તેજ પ્રમાણે જીવ ખુદ્દાની તલમ કરતો હોય અ
જ્ઞાન પણ ધણું મળ્યું હોય છતાં જાતે જપ તપ ભક્તિ નહીં કરે ત્યાં સુધી
નકામી વાતો શા કામની ?

જે પ્રમાણે પતિવ્રતા સ્ત્રી કંઈ પણ બદલાની આશા વગર પતિની સે
કરે છે; તેજ પ્રમાણે સાચો ભક્ત ખુદ્દાનાં પ્રેમને ખાતરજ તેની ભક્તિ
છે; તેજ ખુદા દેખાય છે

નાટકમાં સ્ત્રીનો વેશ ધારણ કરનાર કાંઈ ખરેખર સ્ત્રી જતી જતો નર
તેજ પ્રમાણે દોળ ઘાલુ ભગત કદી પણ ખુદાને પહોંચી શકતો નથી; ૫
નામનો જપ કરનાર પહોંચી શકે છે, કારણ કે નામ જપ ઢોંગી સ્વભાવને
નાશ કરે છે.

જેમ જીવ જીવાને પીડા કરી શકતું નથી તેજ પ્રમાણે સાચા ભક્ત
સંસારની માયા દોરી શક્તી નથી; પણ મુર્ખને તો પાપ તથા અભીમાન બંદે
ધેરી સંસારની બહાર જોવાજ દેતાં નથી; તો એને નામ રૂપી નાવ ક્યાંથી જ

પ્રભુ પ્રેમ અને સંસાર એ જન્મે ઉપર એકીવાર દીલ બાંધનાર;
જીવ, જે સામસામી વાસની ગંજ વચ્ચે ઉભેલા ગંધેડાની માફક, ભુખે
જાય છે.

રાત્રીનો અંધકાર દુર થતાં ગામમાં ઘણી સડકો નજરે પડે છે
એકજ માણસ એકકી વખતે બધા રસ્તાઓ પર ચાલી શકતો નથી, :

ભણી. શાની જને સંસારનાં સર્વ માર્ગોમાંનાં સર્વોત્તમ માર્ગ એવા ' પ્રભુ પ્રેમ ' માર્ગે ચઢી, પ્રભુનાં નામનોજ પોકાર કરી, તેને શાદી કાઢી જીવનનું સાર્થક કરવું.

પ્રુદાનું નામ.

અગણીત આત્મજ્ઞાનીઓ, કરોડો કવિઓ, પ્રુદાનાં નામની ખુબીનાં ગીતો ગાઈ ગયા છે. અસંખ્ય ઓલીયાઓ, પુષ્કળ પ્રભુ પ્રેમીઓ, હઝારો હઝરતો, તે સાહેબે દોજેહાન માટે પોતાના ભક્તિમાન હૃદયમાંથી જે ભાવભીના ઉદ્ઘારો કાઢી ગયા છે, તેની જે નાની નાની પણ નોંધો એકઠી કરવામાં આવે તો આવાં અસંખ્ય પુસ્તકો ભરાઈ જાય. અસંખ્ય અનુભવીઓએ, પોતાની અંતર ચક્ષુઓએ આજેખેલી તે કરીમે કારસાઝની ખુબ સુરત સુરતનું જે ધ્યાન કર્યું છે તે રજુ કરવામાં આવે તો તે દાસ્તાનેનાં પોદાઓથી જગતનાં મોટાં પુસ્તકાલયો ભરાઈ ઉભરાઈ જાય એમાં શંકા નથી.

અજ્ઞાનો અભાવ ખતાવે, નગુણાઓ " ના " કહે, નાસ્તીકો નકાર કરે, મુખ્ખાઓ મુખ્ખ ફેરવે, મતિલાઓ માને કે નમાને, હઠીલાઓ હઠ કરે; છતાં પ્રુદાપાકનાં નામની શક્તિથી આ જગતનાં તપ્તા ઉપર, વખતો વખત, જે અતિ ઉપકારક પરમાર્થ તથા ચમત્કારીક કાર્યો ' નામ-જપી સંતો ' કરી ગયા છે, તેનાં અલ્પ ધ્યાનનો સાચો ઇતિહાસ ટુંકમાં રજુ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો તો પણ આવાં અસંખ્ય પુસ્તકો લખવાં પડે.

મુલમે ઇલાહીનાં આશકની આંખો " અહુર " નામનાં ઓજખથી (સુર્યનાં પ્રકાશમાં-ધ્રુવડની માફક) આંધળી થઈ જવાથી, તે આ એક નામ સીવાય બીજું કંઈ પણ જોઈ શકતો નહીં હોવાથી, ચાલુ તેનોજ પોકાર કર્યા કરે છે.

આવાં આ ' અહુરનાં નામની અસર ' કીરતારના નામની કરામત, ખાલીકનાં નામની ખુબી, દાદારનાં નામનો દખ્ખઓ, ' પરવરનાં નામનો પ્રભાવ ' પ્રભુનાં નામનો પ્રકાશ, ભગવાનનાં નામનો ભેદ, ' માલીકનાં નામનો મહીમા, સાહેબનાં નામની સીફતનું એક નાનાં પુસ્તકમાં ધ્યાન કરવું તે આંગળી વડે આકાશ માખવાં, ચાંચ વડે ચંદ્ર પકડવા જેવુંજ છે.

જપ તપ સંયમ સાધના સખ સુમરન કે માહી,
કબીર જાને યા રામજન સુમરન સમ કહુ નાંહી.

આ સંસારમાં જો કરવા થોડા કામકે કર્મો હોય તો તે આ પાંચજ
છે:— (૧) સંતસમાગમ (૨) હરિભજન, (૩) દયા (૪) દાન, અને (૫) ઉપકાર.

તુલસી એ સંસારમે પંચ તત્વ છે સાર,
સંતસમાગમ હરિ ભજન દયા-દાન-ઉપકાર.

પણ ઉપલાં પાંચોમાં સર્વોત્તમ તે હરિભજન જ છે માટેજ કબીરજી
કહે છે કે:—

કબીર હરિકે નામસે કોટી બંધન દલ જાય,
રાઈ સમઃબસુંધરા કનક કાષ્ટ જળાય.

એથી પણ આગળ વધી મહાત્મા તુલસીદાસ તો કહે છે કે:—જીભ
જો રામનું નામ બજો તોજ તે સારી છે, નહીં તો મોંઢામાં નકામું ચામડું
શા કામનું ?

તુલસી રસના તો ભલી જો તું સુમરે નામ,
નહીતર કાઢીની કાસોએ મુખમે ભલો ન ચામ.

પ્રખ્યાત સંત કવિ નઝીર કહે છે કે:—

હીલા તું કહેનેકો મેરે યકીન જાન મીયાં,
જો ખાત તું જશે કહું મય ઉસે તું માન મીયાં.
નખો તું ઉઝરેકો ગફલતમે હરઝમાન મીયાં,
દહન મેં ફીરતી હય જખતક તેરી જખાન મીયાં.
ખુદકા નામ લીયા કરતું આન આન મીયાં.

ભીષ્મ પિતામહ યુધિષ્ઠિરને કહે છે કે:—

પ્રભુનું નામ લેવાથી જે કાંઈ રોગથી પીડાતું હોય તે રોગથી મોકળું
થાય છે, કેદી હોય તે કેદમાંથી છુટે છે, ભય પામેલું હોય તે ભયથી મુક્ત
થાય છે, અને દુઃખી હોય તે દુઃખથી છુટે છે જેથી એમનું (પ્રભુનું) નામ મોકલું.

દાદાર અહુરમઝ્દ સ્વમુખે કહે છે કે:—

“ નેમો વોહુ, નેમો વહિસ્તેમ. જરથોસ્ત્રા ગએથાપ્યો. ”

(સરોષ હાદોખત ૬૧)

(અર્થ)

હે જરૂરન ૧ દુનિયાનાં લોકોને માટે બંદગી (બક્તિ) સારી છે, બંદગી સોથી ઉત્તમ છે.

તો પછી એવો કોણ મુખે હશે કે આવું સર્વોત્તમ કામ છોડી કીમતી જીવન ખર્ચાદ કરે !

મનખા જનમ પાયકે લજ્યો ન રઘુપતિ રાય,
તેલો કેરા બેલ જયું ફિર ફિર ફેરા ખાય.
રામ નામકી લુટ હયે લુટ શકે તો લુટ,
પીછેસે પછતાયગા પ્રાણ જાયગેં છુટ.
કાલ કરે સો આજ કર આજ કરે સો અખ,
અવસર બીતો જતહૈ ફેર કરોંગે કખ...(કબીર)

આ નામ રૂપી અમર ખજાનો જેને ચોર ચોરી જઇ શકતો નથી, બીજો કોઇ ખુંદરી લઇ શકતો નથી, શાહ, સરકાર, દુરમન કે લુટારો લુટી લઇ શકતા નથી, પણ પુર્વ સંસ્કાર અને ગુરૂ કૃપા વગર એ ખજાનો હાથ કરવાનું છતિ આંખો છતાં સુઝતું નથી તે;

રામ નામ અમુલખ રતન જતન કરે જે કોય,
સુખી રહે સંસારમાં દીન દુઃખી નવ હોય.
રામ નામ શંકર જપે ચતુરાનન અહિ રાજ,
રામ નામ સમરે સદા સદગુરૂ સંત સમાજ.

જે ખુદા—“ હવો પ્રથ્વા દાંમિશ ”

(હા. ૩૧ ૬-૭)

(એટલે)

‘જે પોતે પોતાની સર્વસત્તાથી (સકળ જગતનું) મુળ છે’ તે ખુદાને માટે, હે પ્રીય વાંચનાર ત્હારાં અંતરમાં એવો જરથોસ્તની માફક પુછી જો કે:—

“ મુળમાં અપોધનો પેદા કરનાર તથા બાપ કોણ (હતો) કોણે સુર્ય તથા તારાઓનો માર્ગ નક્કી કર્યો ? ત્હારા (ખુદાના) સીવાય (બીજા) કોણ (છે) જેનાથી ચંદ્ર વધે છે, ઘટે છે ?

(હા. ૪૪ ૬ ૩)

જેને આ બધું કયું તેજ:—

“અહ્યા ધનુ ફો-મા સારુ વહિરતા” તેના પોતાના સર્વોત્તમ કહાવણની મારફતે (તે) મને (પ્રભુ પ્રેમીને) ઉપદેશ (આત્મજ્ઞાન) આપશે,

તે ખુદ કે જેની રહેમથી; “ઓએમ ગરફતેહ હોમ હરવેસ્પ, રાહે રાસ્તી ફરાફન, બેહેલશનો ફેહોમ હરવેસ્પ રાહે અરાસ્તી અવાફન.”

(પતેત પસેમાની ૬-૧૨)

(અર્થ)

સઘળી અપોધનો પવિત્ર માર્ગ મેં પકડ્યો છે અપવિત્ર દુષ્ટ માર્ગનો હું ત્યાગ કરું છું,

કારણ કે જેની ઉપર તેની રહેમ ઉતરે તેને તે સાહેબ પોતેજ રસ્તો બતાવે છે તે દાદર પોતેજ કહે છે:—

“આધનિવ નાંમ અહિ.”

(અર્થ)

માર્ગદર્શક નામવાળો હું છું.

(રામયસ્ત ૬ ૮)

આ માર્ગદર્શક નામવાળો ખુદા બે રીતે ધનશાનને ઉપદેશ કરે છે:—

(૧) અંતર અવાજ (Conscience) મારફતે.

(૨) સદગુરૂની મારફતે.

(અંતર અવાજ Voice of Conscience પ્રભુનો અવાજ)

A sacred spirit dwells within us, the observer and guardian of all our evil and our good.

(Seneca)

(અર્થ)

એવ પવિત્ર આત્મા આપણી અંદર બીરાજે છે કે જે આપણી અંદરનાં ખુરાં ઉપર નજર રાખે છે તથા ભલાંને સંભાળે છે.

Man's Conscience is the oracle of God.

(Byron)

(અથ)

માણસનું અંતઃકરણ એજ ખુદાજ બસારત (પ્રભુનો સંદેશો) છે.

In our own breast, we have a God—our conscience.

(Menandar)

(અથ)

આપણી છાતીની અંદર એક ખુદા છે; આપણું અંતઃકરણ,

આ પવિત્ર અંતઃકરણ એ બીલકુલ સ્વાર્થ વગરનો કાર્યકર્તા છે જે કદીપણ ખોટો અહેવાલ રજૂ કરતું નથી

Conscience is a most bribeless worker, it never knows how to make a false report.

(Bishop Reynolds)

તેજ પ્રમાણે, હૃદયમાં વસ્તાં અંતઃકરણ જેવો સચોટ કોઈ પણ બીજો સાક્ષી નથી, તથા એવો બળવાન કોઈ ફરીયાદી પણ નથી.

There is no witness so terrible, no accuser so powerful, as conscience that dwells in the breast of each.

(Polybius)

પણ સંસારની માયાનું બળ અને જીવની અજ્ઞાનતા આ અંતરનો અવાજ સંભળાવા દેય તો ને ?

જેસે માયા મન રમે તેસે રામ રમાય,
તારા મંડળ છાંડ કે જહાં કેશવ તહાં જાય.

(કબીર)

યાને આ મન જેટલું માયામાં રમે છે તેટલુંજ જો ખુદામાં રમે તો આ સર્વ સુર્ય મંડળની પણ પેલે પાર તે ખુદા ખુદાને ત્યાં પુગી જાય પણ આ મન માયામાં રમતું ક્યારે અટકે ?

જ્યારે તેતું હું પણાંતું જાન (સ્વ અને સ્વાથ) દુર થઈ પોતે આ શરીરરૂપી ' નાના હું ' ને સર્વસ્વ સમજી પ્રભુ મય જગત યાને ' મોટા સર્વવ્યાપક હું ' ને ભુલી બેઠું છે તે અજ્ઞાન દુર થાય ત્યારે.

આપા ખોયે હરિ મીઠે હરિ મીઠત સખ જામ,
અકથ કહાંની રામકી કહે સો કોન પતિયાય ?

પણ પેલી બળવાન માયા આમ બનવા દેય તો ને ?

માટેજ કબીરજી કહે છે કે :—

માયા માથે શિંગડાં લાંબાં નવ નવ હાથ,
આગે મારે શિંગડાં પીછે મારે લાત.
કબીર ! માયા સાંપની જને તાહિકો ખાય,
એસા મિલા ન ગાઝડી પકડ પછાડે ખાય.
માયાકા સુખ ચાર દિન ચાહે કહા ગમાર,
સુપને પાયો રાજ ધન જાત ન લાગે વાર.

આ માયા ને માથે નવ નવ હાથ લાંબાં શિંગડાં છે. તે આગળથી શિંગડાં અને પાછળથી લાત મારે છે. કબીર કહે છે કે આ માયા સાંપ જેવી છે કે જે પોતેજ પોતાનાં જનેલાં બચ્ચાંને ખાઈ જાય છે. એવો કોઈ મદારી (યાને સુર) મળ્યો નથી કે જે એની પકડમાંથી છોડવી શકે. માટે હું ગમાર આ માયાના ચાર દિનનાં સુખ પાછળ શા માટે દોડે છે ? સ્વપનામાં મળેલું રાજપાત જતું રહેતાં શું વાર લાગે છે ?

માટે સ્વામી રામદાસ કહે છે કે :—

Life involved in and identified with the phenomenal existence becomes a source of misery.

(Ramdas)

The age is an obsession, a shadow and an illusion
all life is one and that one is yourself.

(Ramdas)

એટલે જીવનું આ દેખાતી જગત સાથે વીટલાઈ ભરમાઈ જવું એજ દુઃખનું મુળ છે.

અહંભાવ એજ એક પરદો છે ! પડછાયો તથા ધખારો છે. સર્વ જીવાત્મા એકજ છે અને તેજ તમે છો.

માટેજી શ્રી રામતીય કહે છે કે:—

“ Let us tling aside the venerable “ I ” which alone makes sin in ourselves and others. ”

(એટલે)

આપણી અંદર જે હારીખાનારો નાનો ‘ હું ’ છે, તેને ચાલો આપણે ફેંકી દઇએ, કારણ કે એજ આપણી અંદર તેમજ બીજાઓનાં પાપ ઉભું કરે છે.

ત્યારે આ “ હું ” ને એટલે “ સ્વ ” ને એટલે “ સ્વાર્થ ” ને એટલે શરીર તથા જગતને લગતી હરેક ઇચ્છાને તજીને માર્ગ શોધવો એમ હુ.

“ Work minus desire is a synonym for the highest Renunciation or Worship. ”

(R. Tirth)

એક વિદ્વાન કહે છે કે:—

Religion presents few difficulties to the humble, many to the proud, insuperable ones to the vain.

(એટલે)

નમ્ર જનને ધર્મની આપતમાં ઘણીજ થોડી મુસકેલીઓ ઉભી થાય છે જ્યારે મગરનો ઘણી વધારે પણ અહંકારીને (દંભીને) તો દુર નહીં થઇ શકે એટલી મુસીબતો નડે છે.

માટેજી ગાથામાં કહ્યું છે કે:—

નોઈત મઝહા, અવાસ્તરથો દવાસચિના હુમેરેતોઈશ બક્તા.

(યજ્ઞ હા. ૩૧ ક ૧૦)

(અર્થ)

ઓ અહુરમઝદ ! ઠગાઇ કરનાર આળસુ માણસ, દીનનાં સારા નીયમોનો લાભ મેળવનાર (હોતો) નથી.

એક લેખક લખે છે કે:—

“ If you divorce education from religion, you will produce a race of clever devils. ”

હવે સાધારણ સંસારી માણસ તો આ જગતની પ્રપંચી માયા જાળમાં એવો વીરાયલો હોય છે કે, દમ, જુઠાણું આગસ, હરામખોરી, દગો ફટકો, જુઠાણું, ચોરી, ખીક, ટોંગ વગેરે હરેક દુશુર્ણો એજ એનાં રોજીદા જીવન સુત્રો છે. આપણે કોઈને કહીયે કે “સત્ય વર્તન રાખો” તો તુરત જવાબ આપશે કે “મારા સાહેબ, તમે અકકલ વગરનાં બેવકુફ છો. મને બી શું બધેડો બનાવવા માંગોય ? અરે આ દુનીયામાં સુત્યુ બોલ્યે તો લુખે મરીએ લુખે.” તુજ પ્રમાણે એને ધર્મ પાળવા કહેશો તો તુરત જવાબ મળશે કે. “મારા જેવો ધર્મ તો કોઈ પાળતું નહી હશે ! આટલા હમકારા પર સુખડ ચઢાઉંય, આટલાં બાજ રોજગાર કરાઉંય, આટલી ગેદમાં બહુંય વગેરે” બેશક આ બધું કરવું સારું છે; પણ એની સાથે જે હૃદયની પવિત્રાઈ જે પવિત્ર મનનાં સદગુણો, સાચો ત્યાગ, તથા આ કીયાઓ પાછળ ‘બકરી બાંધી ઉંટ ચોરી જવાની’ વતિ હમેશાં હોય છે તેની ગેરહાજરી અને તેને બદલે વિશ્વ પ્રેમ, પરમાર્થ તથા ખુદનાં મેળાપની સાચી તલબ હોવાં જોઈએ. તે તો ક્યારે આવે, કે જ્યારે કોઈ સંત પુરુષ યાને સદગુરુ, કોઈ ખુદા રસીદા દીન દસ્તુર, આવા તાલેબ ઉપર કૃપા કરી, તેનાં હૃદયનાં દ્વાર ખોલી, મીનોઈ જ્ઞાનની રોશની દેખાડે ત્યારેજ.

આવા સાચા સંત સદગુરુઓ આ જગતમાં દરેક જમાનામાં દરેક દેશમાં હાજરજ હોય છે. તાલીબે રાહને હરેક રીતે મદદ કરી ખુદાઈ રાહમાં આગળ ચલાવવા એજ એમની હાજરીનો હેતુ છે. પણ કમનસીબી એ છે કે જગતનાં અબજો લોકોમાંનાં ઘણાંજ થોડાઓ આવા ખુદાઈ રાહનાં માહીતગારોની તરફથી દોરવણી ઇચ્છે છે. દરેક જન જેમ વધુ ગુમરાહ તથા ગુનાહનાં ગારમાં હુબેલો હોય છે, તેમ તે જગતનાં સર્વ જીવોનેજ પોતાનાં જેવાજ, બલકે તેથી પણ અધિક પાપી તથા અધમ સમજી, પોતાનેજ કંઈક વધુ લાયક તથા જ્ઞાની સમજે છે, અને આંધળા આંધળાંને દોરે તેમ દરેક જન પોતાને સુધારવાને બદલે, બીજાં કોઈને સુધારવાની કોઈ સ્કીમ કે ફટવો લઈ દોડે છે, અને આને તે પોતાની ફરજ કે ધર્મનું નામ આપે છે. આવાઓ ખરા સંતોની ચાલુ ઠેકડી કરે છે તેમનાં વહેરવારમાંની કંઈક વિચીત્રતા ઉપર કહપનાનાં ઘોડા દોડાવી, ઉપર જુઠાણાંનો રંગ ચઢાવી, તેમનાં સારા હેતુઓમાં કંઈક મતલબી કે સ્વાર્થી વીગતોનો ઉમેરો કરી, સતપુરુષોની નિંદા કરે છે.

સતપુરુષો આવા હરામખોર વૃત્તિના દેખીએને સહા લાંબુ દારૂડું આપો તેમની આવી વાંદર ચાલની સહેજ પણ નોંધ લેતા નથી. સતો જાણે છે કે મુર્ખ સામે ધુળ છાંતનાર પોતાનીજ આંખોમાં ધુળ પુરતો હોવાથી દમાને પાત્ર છે. માટે આપણે પણ સંત ભક્તોની નિંદા કરનારાઓને એક આ નીચે લખેલું ઉપદેશનું ગીત અર્પણ કરી આગળ ચાલીશું:—

(સાખી)

નિંદક શીદ નિંદા કરે ફેકટ કયમ કુલાય છે,
કુલી કુલી ને દેડકાં તું શાને ફાટી જાય છે.
મુર્ખ મશ્કરી છોડદે ગુણથીજ ગુણ અંકાય છે,
સમજ સમજ નાદાન નિંદક આખરે પસ્તાય છે.
માટી તણું તું કાટણું હીરો તું કયમ આંકી શકે?
માયા તણું તું પુતળું જગદીશ કયમ આંખી શકે?
ભર્યો તે છળકે નહી છળકે અધુરો જાણ,
કુતરાં ભલે 'ભુ' ભુ કરે ભસવે ન આવે જ્ઞાન.
નિંદા પરાઈ છોડી દે ખુદને ખુદથી જોડી દે,
હરિને હૃદયમાં આંખવા માયાનાં બંધન તોડી દે.
'માણુક' કહેઓ મુર્ખ મનવા ફેગટ કયમ કુલાય છે,
કુલી કુલીને દેડકાં તું શાને ફાટી જાય છે?

તને ખરેખર તે મહાન પરમાત્મા (ખુદા) ને મળવાની ઇચ્છા હોય તો પહેલાં સાચા સદગુરુનું શરણું લે.

“ ગુરુના ચરણ કમળમાં અતિશય ભક્તિ રાખ; સંસારમાંથી ઝટ છુટી જા; ઇંદ્રિયો તથા મનને સ્થિરકર; એટલે ત્હારા હૃદયમાં રહેલા પ્રભુને તું જોશે. ”

(બ્રહ્મ સ્તોત્રં રત્નાકર)

There is no other way of over hauling the vicious worldly Sansakaras and passion, nature of raw, worldly minded persons than the personal contact and service of Guru.

(Sri Swami Shivananda)

જેને માર્ગ જોયા હોય તેજ બીજાને બતાવી શકે. જેની અંતર અધુરોએ ખુલાનો સાક્ષાત્કાર કર્યો હોય તેજ બીજાને તેને જોવાની રીત શીખવી શકે. જેને જપ, તપ, ત્યાગ, યોગ રૂપી ભારે કીમત આપી ખુદાઇ ગુપ્ત પ્રદેશમાં ધુસવાનો પરવાનો ખરીદ્યો હોય તથા ત્યાંનાં માલીકની મહોબત છતી હોય, તેજ ત્યાં બીજાને જવાનો ઉપાય બતાવી શકે. જેને પોતાનું સર્વસ્વ અપણું કરી ખુદાઇ પ્રેમની ખરીદી કરી તે સાહેબની સાથે જનોજગર ઐક્યતા પ્રાપ્ત કરી હોય તેજ બીજાને માટે આવી દોસ્તીની ભલામણ કરી શકે. માટેજ કહ્યું છે કે:—

પાસ ખડા નજર મેં નાવે,
એ સા રામ હમારા રે. (ટીક)
હે ઘટમેં ઘટકી સખ જાને,
રહત ખલકસેં ન્યારા રે. પાસ-૧
કોઈ ધ્યાવે પીર પેગંબર,
કોઈ ઠાકુર ધ્વારા રે. પાસ-૨
જપ તપ સંજમ ઓર વરત સખ,
કર કર સખે હારા રે. પાસ-૩
ગુર જમસેં કોઈ લક્ષજ પાવે,
કહત કબીર પો કારા રે. પાસ-૪

(અધ્યાત્મ ભ. મા. પા. ૨૩)

એક જરથોસ્તી હરેકવાર કુસ્તી કરતાં ભણે છે કે:—

ચિથ્રા મોઈ દામ અહુગિશ રતુમ ચીઝદી.

અર્થ

બન્ને હસ્તીઓ માટે (હે અહુરમઝદ) (તું) મને જાહેર રીતે એ જ્ઞાની સરદાર બતાવ.

(કિમના મળદા)

આગળ ચાલતાં એજ જરથોસ્તી ભગત પવિત્ર અરદીબહેસ્ત અમેસારપંદનાં તુરી કેબલા સનમુખ કરગરોને અરજ ગુજારે છે કે:—

કાયાઓ મે, આતશ પુત્ર અહુરહે મઝદાઓ, યામે અંધહુત
અક્રસાઓંધહુઓ નુરેમચ યચએચ તાઇતે, વહિસ્તેમ અહુમ
અપઓનાંમ રઓચંધહેમ વીરપો-ખાએમ.

(અર્થ)

અહુરમઝદના પુત્ર હે આતશ ! (તે) ગુરૂ મને તું દે. કે જે મારે
માટે હમણું તથા સદાકાળ પર્વત, અપોની ચલકાટવાળી (તથા) સકળ
આરામવાળી સર્વથી શ્રેષ્ઠ હરતી વિષે, શીખાડનાર બને !

(આતશ નિયાયશ ૬. ૬)

કોઇકે શંકા કરે છે કે આવા સાચા સદ્ગુરૂઓ આ કળીયુગમાં જગતમાં
રહ્યા છે કે ? કોઇકે વળી કહે છે કે આ હાશમી જમાનામાં એવા ખુદા
રસીદા સાહેબો તો માણસોથી અલગ અણુદીઠ તલેસમોમાં ગોંડેનશીન થઈ રહે
છે અને કોઇકે કોઇક અમુક ચમત્કારીક પુરૂષને ખુદા રસીદા સંતપુરૂષ તરીકે
ઓળખાવી, તેનાં ખાશ ચેલા હોવાનો દાવો કરે છે. પણ આપણે આગળ
જોયું તેમ આ મીનાઇ રાહબરોને લગતી જીવસટોસટની વાતમાં છેવટે તો
અંતરનો અવાજજ. સાચો રાહબર થાય છે. વળી જ્યારે દૂલ ખીલે
છે ત્યારેજ માલી આવે છે. કાયાં ફળને કોઈ હાથ લગાડતું નથી.

વળી દીન અને ધર્મ એતો જીવનાં ખુદા સાથનાં સંબંધની ધણીજ ગુમ
અને પવિત્ર બાબદો છે; તો તેને જાણનાર ‘ ધર્મ-ગુરૂ ’ તે તો ખરેખર કેવો
પરહેજગાર અને શાની જોઇએ.

માટેજ કહ્યું છે કે:—

જેઓ દીનનાં કાર્યમાં માહિતગાર થયા વિના પદાંનને ખોટો રીતે રાખે
છે (તથા) (જેઓ) ડગામથી પોતાને આશ્રવન કેહવડાવવા માંગે છે, તેમને
તારે આશ્રવન (મોખેદ) તરીકે ઓળખવા ન જોઇએ.

(વંદીદાદ ૫ ૧૮ ક. ૧)

બંધેસે બંધા મિલા છુટે કેન ઉપાય,
સંગત ફરીયે નિર્બંધકી પળમેદિયે છુટાય.

(કબીર)

ખંદીવાનને ખીજો ખંદીવાનજ મલે તો તે તેને કેમ છોડવી
શકે ? માટે એવા જીવન મુક્ત (ગુરુ) ની હોસ્તી કરજે કે જે પળમાં
તને પણ મુક્ત કરી શકે:—

ગુરુ બિન જ્ઞાન ન ઉપજે ગુરુ બિન મિલે ન લેઈ,
ગુરુ બિન સંશય ન મિટે જય જય જય ગુરુ દેવ.

(કબીર)

(ભજન)

ગુરુને શરણે તું જાને, મુરખ મન.. ટેક...
સાચી શીખ જો માને, મુરખ મન...
અજ્ઞાનીને વળી અહંકાર ભારી,
અંધ છતાં બાધે આંખે અંધારી;
અકુળ આશા અંતરે ધારી,
અજબ છે અક્કલ તારી ..મુરખ મન...

ગુરુ વિના કદી જ્ઞાન ન પાવે,
જ્ઞાન વિના કદી સાન ન આવે;
વિના અભ્યાસે ભાન ન આવે,
વ્યર્થ જીવન તું ગુમાવે...મુરખ મન...

પોતાને માને સૌમાં મોટો,
જગમાં નથી રે મારો જોટો;
યમ તારો ક્યમ પકડે ટોટો,
મુક્તિ આપે તે મોટો...મુરખ મન...

બાપ વિના નહિ બેટો જન્મે,
હૈયે રહ્યું તે આવે મનમે;
ગુરુ કૃપાથી પ્રગટે ક્ષણમે,
જ્ઞાનની જ્યોતિ રે મનમે...મુરખ મન...
સૌ હસ્તી છે તારી અંદર,
સુર્ય મહેલ તારા ને અંદર;

પહાડ સરોવર નાળાં બંદર;
 ગુરુ છે મુક્તિનું બંદર... મુરખમન ..
 સૌ શંકાઓ ભ્રમણા ટાળી,
 ગુરુ ચરણે કરી હૈડું ખાલી;
 “માણુક” આજ્ઞા હીલથી પાળી,
 પ્રેમની પી લે ખ્યાલી... મુરખ મન...

એક સાચા સંત સદ્ ગુરુનું વર્ણન કરવું એ એક લેખકની કલમને માટે તો અશક્યજ છે. કરોડો ઢાંગી ગુરુઓમાં એક સાચો સંત પુરૂષ હોય છે. મહાત્મા કબીરજી સાચા સંત માટે ઘણી વખાણો કરી ગયા છે. તેમાંનાં થોડાક ગુણોનું વર્ણન જોઈએ:—

સદ્ગુરુ એસા કીજીએ
 પાર ઉતારે પલકમેં
 દયા ગરીબી બંદગી
 એ તે લક્ષન સાધુ કે
 માન નહિ અપમાન નહિ
 ભવસાગર ઉતર પડે
 આશ તને માયા તને
 હર્ષ શોક નિંદા તને
 સંત ખરે સોહી જીને
 ઔર કછુ ઇચ્છા નહીં
 હરિજન એસા આહીયે
 આપ કરાવે દુકરા
 એક ઘડી આધી ઘડી
 સંગત કરીએ સંતકી

તુરત દિખાવે સાર,
 દરશન દે દાતાર.
 સમતા શીલ સ્વભાવ,
 કહે કબીર સદ્ભાવ.
 એસે શીતલ સંત,
 તોડે જમકે દંત.
 મોહ તને અરૂ માન,
 કહે કબીર સંત જાન.
 કનક કામિની ત્યાગ,
 નિશદિન રહે વિરાગ
 જૈસા ફેફલ ભંગ,
 પરમુખ રાખે રંગ.
 આધી હુ મેં આધ,
 કટેં કોટી અપરાધ.

સાચા સંત પુરૂષમાં ઉપર પ્રમાણે અનેક સદ્ગુણો હોવાથી પુરા સંત પુરૂષને સત પુરૂષ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. આવા સત પુરૂષ તે સાક્ષાત પ્રભુનીજ પ્રતિમા જેવા છે.

શ્રી ઉપાસની મહારાજ કહે છે કે:—

“પુષ્પર અદ્ય હોઈ સત પુરપતે રૂપે દસ્ય છે.”

“ અપો અહુરા ”

કરજોડી કરગરી નમું ઓ કીરતાર,
ખલકનાં ખુદાને નમીએ, તહારા ખીદમતગાર...

ગાફિલ ગુમરાહ અમે તહારાં ગુનેહગાર;
ઘડી ઘડી ગડબડ ઘોટાળા કરનાર,

ચંચળ ચિત્તનાં ચોર છંછં. ખ્યારા પાલનહાર...
છતિ આંખે આંધળાં અમે રહ્યાં ગમાર;
જલ્દી જલ્દી આવજો પ્રભુ અમારે દાર,
ઝટ તહારાં પાપી પણુ, ખ્યારાને ઉગાર...

તળપીચે તહારી નીગાહનાં તલખગાર,
તાર જેરે તાર જેરે કરાવી લવપાર;
થોભ્યાં છે તહારાં હુકમનાં તાબેદાર...

દેખાડ રાહ તારી દયાળુ દાદાર;
ધણી વિનાનાં ઢોરનો તું એકલો આધાર,
નમન અમ સ્વીકાર જે ખ્યારા પરવરતાર...

પાપના રે પોતળા અમારાં બે શુમાર;
ફોદા કર્યે જાન ને જીવર અમ નિસાર,
બહુ બહુ વિનવું માફ કર ઓહ પરવરદેગાર...

ભલી મીનોઈનાં ભલા સત સરજન હાર;
ભાન ભુલા અમ અજાની ભુલી ભટકનાર,
“માણિક” મુર્ખાને તારવા સાચી રાહ શીખાડ...

(આશાવરી)

જીવડા શાને થયો બે હાલ;
હરહમ શીરે ભમે છે કાળ,
ગુરની પાછળ પાછળ ચાલ. ન ડર તને લાગે રે.

કરો સત કમાણી જશે આ જવાની;
 બુઢાપે થાશે બુરા હાલ,
 ગુરૂની પાછળ પાછળ ચાલ. ન ડર તને લાગે રે
 સ્વાર્થ ત્યાગી ભમતા ભોગી;
 તારું સત્ય સ્વરૂપ નીહાળ,
 ગુરૂની પાછળ પાછળ ચાલ. ન ડર તને લાગે રે
 કાયા જુઠી માયા જુઠી;
 તારી શંકા ભ્રમણા ટાળ,
 ગુરૂની પાછળ પાછળ ચાલ. ન ડર તને લાગે રે
 ભકિત સાચી પ્રભુ પ્રેમમાં રાચી;
 “માણેક” કરજે રે તે તત્કાલ,
 ગુરૂની પાછલ પાછલ ચાલ. ન ડર તને લાગે રે

વિનવું તમેને પોકારી, ગુરૂજી મહારા...વિનવું...
 સ્વીકારો સેવા હમારી, ગુરૂજી બહાલા...વિનવું...
 તમે મહારી બહુ રક્ષા કરોને,
 પડતો લેતા ઉગારી, ગુરૂજી મહારા...વિનવું...
 ગુપ્ત રહી જ્ઞાની દયા કરીને,
 સદજ્ઞાનની કરતા લહાણી, ગુરૂજી ખ્યારા...વિનવું...
 આ આંધળાને તમે આંખો દમને,
 કાપી માયાની અંધારી, ગુરૂજી મહારા...વિનવું...
 અંતર હૈયું આડી ઝુંડોને,
 દિવ્ય જ્યોતિ પ્રગટાવી, ગુરૂજી બહાલા...વિનવું...
 જન્મો જન્મ તમે શ્રમ લઈને,
 લીધો પાપીને બચાવી, ગુરૂજી મહારા...વિનવું...
 ધન્ય તમારાં ઉદાર દીલને,
 સતની કરતા ઉજાણી, ગુરૂજી ખ્યારા...વિનવું...
 શંકા ચિંતા ભ્રમના લયને,
 ઝટ દીધા તેં ભગાડી, ગુરૂજી બહાલા...વિનવું...

મુંજ સમા મહા અવયુષીને,
 પાઈ તે અમૃત ખ્યાલી, ગુરુજી મહારા...વિનવું...
 તમારે અરણે જાન ધરીને,
 કહું તન મન કુરખાની, ગુરુજી ખ્યારા...વિનવું...
 સૌ મુખ વૈભવ સદકે કરીને,
 કહું તમારી તાબેદારી, ગુરુજી બહાલા...વિનવું...
 “દાસ માણુક” ને દરશન દઈને,
 રમો હૃદયે પધારી, ગુરુજી મહારા...વિનવું...

ભટકે મુઝા ભેદુ જિના, કૌન બતાવે ધામ ?
 ચલતે ચલતે જુગ ગયો, પાવ કૌસ પર ગામ.

(કૃષ્ણીર)

Master, we know that thou art true and teachest
 the way of God in truth, neither carest thou for any
 men, for thou regardest not the person of men.

(St. Mathew-22-16)

ચિથ્તા મોઈ હાંમ અહૂબિશ રતૂમ ચીજહી.

(કેમના મજહા)

અર્થ.

“ (હે અહુરમઝદ) બન્ને દુનીયાને માટે (તું) મને જાહેર રીતે એ
 જાની સરદાર બતાવ. ”

ઉપરનું વાક્ય દરેક જરથોસ્તી હરવખતે કુસ્તી કરતાં ઉચ્ચારે છે; પણ
 કમનસીબી એ છે કે થોડાકજ સીવાય બધા જરથોસ્તીઓ પોતે બંદગીનાં
 જે કલાઓ પોપટની માફક બોલે છે તેનો અર્થ સમજતાજ નથી.

આતશની નિયાયશ ૬-૬થામાં એક જરથોસ્તી કેબલાગાહમાં દુવા
 ગુજારે છે કે:—

“ હે અહુરમઝદનાં પુત્ર આતશ ! (તે) ગુરુ મને તું દે, કે જે મને હાલ
 તથા સદાકાળ પર્યંત, અપોની તુરવાળી તથા સકળ આરામવાળી સર્વથા
 શ્રેષ્ઠ હસ્તિ વિષે, શીખાડનાર બને ! ”

એક સાચો કે ખનાવતી (યાને કહેવાતો) જરથોસ્તી આતશની નિયાયશ બાણુતાં દાદર આહુરમઝદને ઉપર પ્રમાણે એક સાચો સદગુરૂ યોતાને દેખાડવા અરજ કરે છે. પણ જ્યારે એક સાચો સદગુરૂ તેનાં નાકનાં ફાંડા આગળ, તેની નજર સનમુખ ખાત્રી જીવન ઉપર આવી પુગ્યો હોય છે ત્યારે તેજ માંડવાણીનો અર્થ જાણવા વગર પટપટારો કરનાર, તે સદગુરૂ સામે મતલબીઓએ જગાડેલા બળવામા, કશું પણ સત જાણવા વગર આંખો, કાનો તથા અકકલને રજા આપી, યાહોમ જીપલાવે છે; ત્યારે ખરેખર તેનાં જીવની અધોગતિ માટે અફસોસ કરવો પડે છે.

સદગુરૂ સમાન કેા નહીં સમદ્વિપ નવખંડ,
તિન લોક ન પામ્યો ઔર એકવિસ બ્રહ્માંડ.

(કબીર)

(અર્થ)

સાતે ધ્વીપો નવ ખંડો, ત્રણ લોક, કે એકવીસ બ્રહ્માંડોમાં પણ દુઢો છતાં ગુરૂ જેવો સમર્થ કોઈ જણાશે નહીં.

પુરા સદગુરૂ સેવતાં અંતર પ્રગટે આપ,
મનસા વાચા કર્મણા મિટે જન્મ કે તાપ.

(કબીર)

(અર્થ)

ખરા સદગુરૂની સેવા કરતાં અંતરમાં ખુદાઈ પ્રગટ થઈ, વિચાર, વચન અને કર્મોનાં જન્મો જન્મનાં પાપો નાશ પામે છે.

ભટક મુવા ભેદી ઝિના કોણુ બતાવે ધામ,
ચલતે ચલતે જુગ ગયો પાવ કોસ પરગામ.

(અર્થ)

ભેદો ખોલનાર ગુરૂ વિના ખરો રસ્તો (ખુદાના ધરનો) કોણુ બતાવે ? ફકટ પા કોસ જેટલું નજીક કેદાણું હતું તે શોધવા ચાલતાં ચાલતાં જમાનાઓ વીતી ગયા પણ પત્તો મળ્યો નહીં.

અમ્માનીની આવી દશા હોવા છતાં:—

જ્યારે અષો જરથોસ્ત જેવા જગતગુરૂ તથા દાદર આહુરમઝદના પ્રતિનીધી ગેતીમાં આત્મજ્ઞાન આપવા પ્રગટ થયા ત્યારે કહે છે કે લગભગ ૧૨ વરસ સુધી તો તેમનું શીક્ષણ ગ્રહણ કરે એવો એક પણ ચેલો મળ્યો

નહીં પણ ઉલટા અનેક શખ્સો તેમનો દેખ કરવા લાગ્યા. અનેક “કાકી” એટલે છતી આંખે આંધળાઓ તથા “કરપો” = છતે અને બહેરાઓ તેમની વિરૂદ્ધ જીદાણાંઓનો પ્રચાર કરવા મંડી ગયા. એટલે સુધી કે જ્યારે મહાન શહેનશાહ ગુસ્તાપ તથા તેનાં દાનાવ સરદારોએ અષો જરથોસ્તને સદગુરુ તરીકે સ્વીકારી તેમનો ઉપદેશ ચહાણુ કરવો શરૂ કર્યો કે ત્યાં પણ ભુંડાઓએ કાવત્રું કરી “અષો જરથોસ્ત એક મેલી વિધાનો જાદુગર છે;” “તે પોતાનાં બીજાનામાં હાડકાં બાલ વગેરે નસો રાખી જાદુ કરે છે” વગેરે આરોપો સુધી તે મહા પવિત્ર નરને શાહને હાથે કેદખાનામાં પુરાવ્યો, વગેરે ઇતિહાસીક બીનાઓ છે. પણ આખરે સત્યનો વીજ્ય થયો રાજા મુસીબતમાં સપડાયો; અષો જરથોસ્તની મદદથીજ તેની આફતો ટળી દુશ્મનોનાં કાવત્રાં ઉઘાડાં પડ્યાં.

શ્રી કૃષ્ણનાં આગમન પહેલાંજ તેમનો શત્રુ કંશ આ જગતમાં તેનાં સ્નેહી કે વડીલ તરીકે તે અવતારી પુરુષનો નાશ કરવા તૈયારજ બેઠેલો હતો. પણ પ્રભુએજ પાપીનો સંહાર કરી દીધો.

કાઈસ્તની ચમત્કારીક શક્તિઓનાં અનેક દાખલાઓ જેવા કે:-મરેલાને જીવતો કરવો, આંધળાને દેખતા કરવા; થોડી રોટલીથી હજારોનાં પેટ ભરવા વગેરે નજરે જેવા છતાં; જીદા પાપ આત્માઓ તેનું સાચું સ્વરૂપ જોઈ શક્યા નહીં. તેનો જગતોદ્ધારક સાચો સંદેશો તેમનાં પાપી કાનો ઝીલી શક્યા નહીં. ગરજ સરી કે વેદ વેરોની જેમ, પાપીઓએ પોતાની મતલબ પાર પાડવા તથા ઢોંગી ધર્મ ગુરુઓએ પોતાની સત્તા કાયમ રાખવા તેને વગર સત્તે શુણી ઉપર ચઢાવી ખુદ ખુદાનાં દીકરા જેવા પવિત્ર પયગ્મખરનું લોહી રેડી, સહને માટે કલંકની કાળી ટીલી કપાલે ચોટાડી.

પવિત્ર પયગ્મખર મહુમદ (સ-લ) ને પણ તેનાં દુશ્મનોએ દુઃખ દેવામાં તથા તેનાં ખુદાએ સોંપેલાં કામમાં હરકત કરવામાં કશું બાકી રાખ્યું નહીં હતું.

કુંકમાં, જ્યારે સુયં ઉગે છે, ત્યારે ધ્રુવડ તેની રોશની સહન નહીં કરી શકવાથી આંધળું થઈ ચીસાચીસ પાડી, અંધારાગારમાં છુપાઈ જવા ન્હાશભાગ કરે છે; તેમ પાપીઓ તથા ધર્મ-અજ્ઞાન ધર્મ-ઝતુનીઓ, ધર્મને બહાનેજ, ખુદાનાં સાચા પ્રતિનીધીઓનો હરતી શાંખી નહીં શકવાથી, તેની વિરૂદ્ધ જીદા પ્રચારકાર્ય (False Propaganda) કરવા મંડી જાય છે.

પણ આ દોષ ચતુરોને ખબર નથી કે, ધ્રુવડ ગમે એટલી ચીસો પાડે તેથી કંઈ સુયં આકાશ છોડી ચાલી જશે નહીં; રાજાની સ્વારી વખતે ઘણાં

કુતરા ભસવાથી રાજા કંઈ સજ્જાત ત્યાગી નાંથી જતો નથી; તેમ એક સાચા સત પુરુષ સામે બખાળા કાઢવાથી તેનાં સદગુણનો લાભ સારા જણ-સુખોને મળતા અટકાવી શકાશે નહીં.

શ્રી કૃષ્ણ સ્વસ્તુમેવ કહે છે કે:—

જ્યારે જ્યારે જગતમાં અધર્મનું બળ વધી જઈ ધર્મનો ક્ષય થાય છે; ત્યારે ત્યારે, ધર્મ તથા ધર્મીઓનું રક્ષણ કરવા તથા દુષ્ટો અધર્મીઓનો નાશ કરવા હું જન્મ ધારણ કરું છું.”

આવા જમાનામાં, બેશક, અધર્મી તથા દુષ્ટોનું પ્રમાણ ધરતી ઉપર સહન નહીં થવું એટલે સુધી વધી ગયું હોય છે. સાચ, નીતિ, પવિત્રાઈ, પરમાર્થ, સેવા વગેરેને ઢોંગ, વતીંગ ગણવામાં આવે છે.

નાસ્તીકપણાંને સુધારો, અધર્મી-ઉદ્ધતાઈને સ્વતંત્રતા, લડવંયા દેસી ખુનો સ્વભાવને બાહાદુરી ગણવામાં આવે છે, સત્તા, વૈભવ, દોસલ વગેરેનો કબજો તો મોટે ભાગે વડ જોવા સ્વભાવનાં દૈત્યોનાં હાથમાંજ જઈ પડ્યો હોય છે.

આવી અધાધુધીમાં પણ ધર્મને નામે અધર્મ આચરી, ધર્મ શાસ્ત્રોનાં અસલ સત સિધ્ધાંતોનું ઘાળે દહાડે ખુન કરી, ધર્મનો વેપાર કરી; પેટ ભરી ખાનાર ધર્મ ગુરૂ નામે ગણાતો વર્ગ, આંધળો આંધળાને દારે તેમ અર્થ વગરનાં, બીન જરૂરી કીયા કામો તો દાંભિક માયાબળ પાથરી, તેમાંથી પૈસો, વસ્ત્ર તથા માલ મલીદા મેળવી, ભોલા જીવાસુઓને, પૈસાની બક્ષેશનાં પ્રમાણમાં બહેસ્ત ખરીદી આપવાનો મદા નફાકારક વેપાર કરી રહ્યા હોય છે. આથી હું અસલ ધર્મોનાં મુળ પુરૂષો (પયગ્મખરો) એ દર્શાવેલાં ખરાં કીયા કામોની વિરુદ્ધ કંઈ પણ કહેવાની મતલબ ધરાવતો નથી. સત પુરૂષોએ સાધારણ ઇનશાનોનાં વિચાર. વચન, કર્મનાં જન્મો જન્મનાં સંસ્કારો કાપવા, ભારે ત્યાગ, દેહ કંઠ તથા ખરો ભોગ આપી હૃદયમાં સાચી ભક્તિ તથા વિશ્વ પ્રેમ જાગૃત કરવા. ઉત્તમ કીયા કાંડો તથા તરીકતો રચી આપી છે. પણ તેમાં મત ત્રમી શખ્સોએ જુદા જુદા જમાનામાં પોતાનાંજ સ્વર્થ તથા વર્ગનાં લાભ માટે ભગતી સળતી વણી નકામી કીયાઓ તથા તેમાં વાપરવાની ચીજોની ઘટવધ કરી; પોતાનું પેટ, ઘર તથા તીજેરી

ભરાય એવી યોજનાઓ કરી છે. જેને પરીણામે ધર્મને નામે દંભ, ખર્ચાઈ તે નામે અલીમાન એકળ પેટાપણુ તથા દંભ, ત્યાગને બદલે સ્વાર્થની આગ, વિધિ ધર્મને બદલે આંતરીક ઝગડાઓ વધી જઈ દરેક કામમાં અનેક જુદા જુદા પડેા, પંઠકે, મતો, પક્ષો પડી એકમેકની પાળ ઉઘાડી પાડી રહ્યાં છે. અને બોલાંઓનાં આંધળા વિશ્વાસનો લાભ લઈ માતબર બની બેઠેલા ધર્મગુરૂઓ, આજનાં વીસમી સદીનાં પ્રભુ સ્વરૂપ પૈસાનાં બળ તથા લાગવગથી પોતાની સત્તા કાયમ રાખવા મથી રહ્યા છે. ઇનશાનને પાપ તથા માથાથી મુક્ત કરી, ખુદાની મુલાકાત કરવા લાયક બનાવવા ઉત્તમ ધર્મોનાં મુળ સ્થાપકોને આ ધરતી છોડી જવાને સેંકડો બલકે હજારો વરસો વીટી ગયાં છતાં; ધર્મને નામે સ્વાર્થ સાધી લાઇ લાઇનું લોહી રેડનાં ઇનશાનો હજી અટક્યાં નથી પ્રોટેસ્ટંતો અને કેથોલિકો, નાઝીઓ તથા જ્યુઝ, બ્રાહ્મણો તથા હરીજનો, શીદા તથા સુન્નીઓ તથા પારસી જેવી અતી નાની કામમાં પણ ફસણીઓ વિરૂદ્ધ અસળીઓ; ઓરથોડોક્ષ વિરૂદ્ધ સુધરેલાઓ, આતશ પરસ્ત વિરૂદ્ધ ચીરૂટીયાઓ, બહૈદીન વિરૂદ્ધ જુદીનનાં ઝગડાઓ ચાલુજ છે. પયગમબર સાહેબને આવી ગયાને કહે છે કે લગભગ બારેક હજાર વરસ થઈ ગયા છતાં મારા હમદીનો આખી કામને માન્ય થાય એવું કેલેન્ડર (પંચાંગ) રચી શક્યા નથી! જે સદગુણોનો અધોધ, પરમાર્થ, ત્યાગ, ભક્તિ મારફતે ઝટ અહુરમઝદને પહોંચવા માટે ઉપયોગ કરી લેવાનો છે તેજ સદગુણોનું આ પંચાંગોનાં રોજમાહનાં ઝગડાને અંગે ખુન કરી કામમાં કયામત સુધી પુગે એવાં વેરઝેરનાં બીજ વાવનારાં ભાપણો તથા લેખોની છાપા છાપોની હારમાળા જેમ્મ સાચા ભકતોનું હૃદય લોહીનાં આંસુએ રડે છે. ટુંકમાં સર્વત્ર અલીમાન, મુખાઈ સ્વાર્થ, મનલબ્ધ તથા સત્તાની સ્વાર્થી ધુઈનું રાજ ચાલી રહ્યું છે. એવા વખતમાં એક ખુદા રસીદા પ્રગ્થનું ત્યાં જાહેર થવું એ ખુદાના દુશ્મનોની પીઠનો કાંઠોજ તોડી નાંખેને! એમની સત્તાની સાથે રોટલી પણ જતી રહેવાની ધારતી ખડી થાય છે. એમનાં દંભ હવે તુટશે. “સાચો આવ્યો છે તે જુઠાણું તોડી નાંખશે.” પ્રમાણીક જીવન જીવવાનો બીજો હુન્નર તો આવડતો નથી બૈરી છોકરી ખાશે શું? માટે ચાલો એ, સદગુરૂનાં થોડાંક છોંદો શોઢી કાઢ્યે! ન હોય તો જોડી કાઢીયે;

અને એનું સાચું શીક્ષણ જન સમાજની અખિ મોલી, તેમને સત્ય બોલતા કરે, તે પહેલાંજ એની કોર્તી ધુળમાં મળે, એવી વાતો બોળાએનાં અંતરમાં ફસાવી દેખે," આવી ચાલ્યાજી ચલાવવા, આ ખરા ખુદા તથા ઇનશાન વચ્ચે ઉભેલા અશાનતાનાં ઇન્કરદારો મંડી પડે છે.

હઝરત દસ્તુર આઝર કયવાન જેવો એક મહાન સદ્ગુરુ, જે ઇરાનમાં વસ્તા ગુપ્ત મગવ તોળાનાં સાહેબ દેલાનોમાંનાં એક બુઝર્ગ ખુદા રસીદા પુઝબ હતા. જે ખુદ પયગમખર સાહેબની સીધી આલાદે ઉતરી આવેલા મહાન તથા ગુપ્તમુદમે અમલનાં સાહેબ હતા. જે ચાલતાં તે હાલતાં ઇનશાનો ચકીત થઈ જાય એવા ગયળી અમલકારો કરી બતાવતા હતા. જેનાં ખુદાઈ દરજની તથા રાહબરી માટે ફક્ત, મહાપાપી કે ગાંડા સીવાય કોઈને શંકા જાય એવું કશુંજ નહીં હતું. તે પણ જ્યારે હિંદુસ્તાનનાં જરથોસ્તીઓનાં આત્મ ઉદ્ધાર માટે, અકબર બાદશાહનાં રાજ અમલમાં હિંદુસ્તાન પધાર્યા ત્યારે, સદાહઝાર અફસોસ ! તે વખતનાં જરથોસ્તીઓએ તેમનો અનાદર કર્યો. ઘોડાકાજ, મહાનસીપદાર બે પાંચ પારસીઓ સિવાય કોઈએ પણ તે સાહેબની હાજરીનો લાભ લીધો નહિ. ખરેખર આવી અભિમાની, મુખાઈ ભરેલી અહંકાર વૃત્તિ અમારામાં નહિ હોતે તો એકવારની જગતની સૌથી મોટી સલતનતની કરોડોની સંખ્યાની રાજકર્તા કામનો નાશ થઈ આજે થોડાક હજારોજ બાકી રહેલા અંદર અંદર લડવા બાકી રહેતે ? !

અખો જરથોસ્ત જેવા અખો અદુરાનાંજ સ્વરૂપરૂપી પ્રતિનીધીના હુમ્મત, હુખત, હુઅરસ્તનાં સંપૂર્ણ આત્મશીક્ષણ ઉપર, જરથોસ્તનાં અર્પણનાં તરીકા ઉપર, જરથોસ્તનાં જુલંદ ધર્મનાં મહેલનાં પગથીયાં ઉપર, તે અમર સાહેબનાં ચરણોમાંમારા હઝારો જન કુરબાન હજો.

જરથોસ્ત ધર્મ સાહિત્યનો અનેકદૃષ્ટિથી (ફાઇલોસોફી ફીલોસોફી, થીઓસોફી, ઇટિમેદનુમ વગેરે) મારી અલ્પ કાવનાત મુજબ અભ્યાસ કરતાં; તથા ગીતા, બાયબલ, કુરાનશરીફ, જ્ઞાનેંધરી, દાસબોધ, ગુરૂમંથ સાહેબ કબીર બીજકે અથ કે કાબ્યો બોલતાં; સતો, તુલસીદાસ, સુરદાસ, નરસીંહ મહેતા, મીરાંબાઈ વગેરેનાં આત્મ જ્ઞાનનો પ્રસાદ ચાખતાં; તથા સંત કવિઓ ભોળે ભક્ત, અખો ભગત, પ્રીતમદાસ, છોટમદાસ, કાલોદાસ, પ્રેમાનંદ કે પશ્ચિમનાં આત્મજ્ઞાની

કવિરત્નો વડકવર્થ, ટેનીસન વગેરેનાં કાવ્યોનું આત્મ અમૃત પીતા. પણ સામા આત્મિક ધર્મ, વિશ્વપ્રેમ, સત્ તથા માર્ગદર્શક ગુરૂના મહત્વનું જે જ્ઞાન થાય છે. તેની સામે અત્યારે જે રીતે મારી હમકોમનો ધણો મોટો ભાગ, ધર્મના અનેક સિદ્ધાંતોનું છોડ્યોક અપમાન કરી ચાલતાં તે હાલતાં ભંગ કરવા છતાં, જ્યારે કેટલાક ભાગ્યો ધર્મી કે જ્ઞાનીમાં અપવાનો દાવો કરે છે ત્યારે ખરેખર અફસોસ કરવો પડે છે. પણ આટલેથી નહિ અટકતાં, જ્યારે કોઈ અટકચાલાં ભાઈબેનો પોતે કાચના ધરમાં બેઠેલાં છતાં બીજાને પથરા મારવાની કોશેશ કરતાં કોઈ પવિત્ર સંત પુરૂષનાં નામ કામ સાથે ચેડાં કાઢી નિંદા નાલેશી કરતાં જોવામાં આવે છે ત્યારે તો એમનાં જીવનાં શીહા ભવિષ્ય વિષે ખરેખર ચીંતા થાય છે.

પણ આ લેખકની ફરજ ફક્ત અંત્ર એટલુંજ બતાવવાની હતી કે માર્ગદર્શકની રાહબરી સિવાય મરો રસ્તો ભાગ્યેજ જડે છે અને એકલે હાથે અજ્ઞાન, આંધળો, અભિમાની બોટે રસ્તેજ ચઢી અફળાવ પડે છે, તે ઉપલી દલીલોથી પુરી થઈ છે.

સુર્યને ઓળખવા માટે કંઈ દીવો સળગાવવાની જરૂર પડતી નથી, તેમ સંત પુરૂષ (સાચો સદ્ગુરુ) પણ આપોઆપજ પરબાઈ જાય છે. આ શુદ્ધ લેખકને આવો જાતિ અનુભવ થયો છે. શ્રી મહિરઆખાદ અહમદનગરમાં આશ્રમ સ્થાપી રહેલા, શ્રી સદ્ગુરુ મહિરઆખાનાં પહેલીજ વારનાં દર્શન વખતે સેવકને સાક્ષાત જાતિ અનુભવે લાગ્યું હતું કે પરમ પવિત્ર ખુદા રસીદા આત્મીક સંપુર્ણતા (Spiritual Perfection) ને પુરેલો સદ્ગુરુ. તે આપોજ દેખા રહે.

સર્વ કોઈ તાકેબે રાહ (ખુદાઈ રાહ શાહનાર) પોતે જાતેજ તપાસ કરી જોઈ લીયે. બીજાનાં કહેવા ઉપર હતખાર બાંધવો નહિ.

આપ મુવા વિના સ્વર્ગે નહિ જવાય.

અત્રે આ વિષય ખતમ કરીશું.

કર્મ કરણી તું એવાં કર,
કામ કોધથી બહુરે કર.

(ગઝલ)

અરે રે અલાગીયા તું નર ભકિત કર તું ભકિત કર,
 નહીં ગુમાવ શુભ અવસર ભકિત કર તું ભકિત કર...
 કરોડો કુકર્મોનાં ચકકર મોહ માયાનાં સૌ મકકર,
 ત્યાગી તે અલાગી નર ભકિત કર તું ભકિત કર....
 પ્રભુ પ્યારાનાં ચરણો પર જીવાની જીદગી ને જર,
 જીગર ને જાણુ અર્પણુ કર ભકિત કર તું ભકિત કર....
 નમીલે નમ્રતાથી નર ગુરૂ ચરણે ઝુકાવી શર,
 અહુરની યાદ હર પળ કર ભકિત કર તું ભકિત કર....
 શત્રુ થા દુઃખથી નહીં ડર નહીં કેની ખુશામદ કર,
 મૃગ જળી માયા પર મત મર ભકિત કર તું ભકિત કર....
 “માણિક” જોઈ લે અંદર હૃદયમાં છે પીયુતું ઘર,
 નામથી નામીનો કર ઘર ભકિત કર તું ભકિત કર....

(કવાલી)

અરે આ આતશે ધરિકે
 જીદાઈની જવાળામાં
 દયાળુ દે હવે દરશન
 પોકારી નામ પ્યાડું હાય
 ફર કીસ્મતની કરણી
 ખુદીથી રે ખફા ખુદા
 ગઝલો ગયબીનો ગાતો
 પ્રભુ પ્યારા પવિતરનાં
 ફનાના ફાટીયા કુટતાં
 મગર મંદીરે મહોબતનાં
 હૃદયમાં રે રટી રણકાર
 ‘દાસ માણિક’ માલોકની

ઈલાહીમાં જળું છું હું,
 અરે પીયું બળું છું હું...
 પ્રેમ પ્યાસે મરું છું હું,
 હૃદયમાં રે રડું છું હું...
 અરે કીરતાર કડું છું હું,
 કરી દીલથી ડરું છું હું...
 છતાં ગુનાહ કરું છું હું,
 સદા પાયે પડું છું હું...
 અરે ફફડી ફરું છું હું,
 પીયુ પુંજ કરું છું હું...
 રમરણુ તુંજનું કરું છું હું,
 મહોબતમાં મરું છું હું...

નામ જપનાં ક્વણી (Vibrations) કટકાની અસર.

- ૧ ખુદાનાં નામનાં દરેક જપનાં દરેક ઉચ્ચારે, અકેકા પુર્વ સંસ્કાર સુસાધ જાય છે.
- ૨ નામ જપનાં અકેક ઉચ્ચારે અગાઉ કરેલાં પાપોમાનું અકેક પાપ કપાઈ જાય છે.
- ૩ નામ જપનાં અકેક, ઉચ્ચારે રોશની, ગતી, ગરમીનાં અખંડ મહા-સાગરે રૂપી ઈશ્વરની, ઉત્પત્તિ વૃદ્ધિ તથા લયનાં કાર્યની મહાન યોજના (Cosmic Plan) માં, અકેક જોસ આપી, જપ કરનાર તે બદલ ઈશ્વરી રોશની, પવિત્રાઈ તથા શક્તિ રૂપી આશીર્વાદ આપો આપજ હાંસલ કરી શકે છે.
- ૪ નામ જપનો દરેક ઉચ્ચાર જીવાત્માને ખાકી જગતથી ખુદા તરફની સફરમાં અકેક પગથું (Step) આગળ ધકેળે છે.
- ૫ નામ જપનો દરેક ઉચ્ચાર, કર્મ સંસ્કારોને આધીન જીવને લેવા પડતા ૮૪,૦૦,૦૦૦ જન્મ મરણનાં ફેરાઓમાંથી અકેક ફેરા ઓછો કરાવે છે.
- ૬ નામ જપનો દરેક ઉચ્ચાર, તે જપનાં શબ્દનાં અર્થનાં ગુણ પ્રમાણેની અસર ઉપરાંત, જપનો ગમે તે શબ્દ પણ સત-ચીદ આનંદ પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા, રહેમી, અદ્ભુત, સર્વ શક્તિવાન ખુદા, મહાજ્ઞાની અહુરમઝદનું જ નામ હોવાથી, જપ કરનાર તરફ સત-ચીદ આનંદનાં દયા, રહેમ, શક્તિ, જ્ઞાન તથા શાંતિનાં મહાસાગરનાં પ્રવાહને વાળી, તેને પરમ આનંદનાં અમર સુખ શાંતિમાં બોળે છે.
- ૭ નામ જપનાં શબ્દનો દરેક ઉચ્ચાર તેનાં બોલનારને અકેક મંજીલ ઉંચેને ઉંચે મીનોઈ સુવનો પર ચઢાવી દેય છે.
- ૮ સંસારી જગતની બાપાઓનાં દરેક શબ્દનો ઉચ્ચાર તેનાં બોલનારને વધુને વધુ જગતની માયાની ખાઈમાં નીચે ગળડાવે છે.
- ૯ પુર્વ સંસ્કારોની બારે સાંકળોએ જીવને જકડીને માયાનાં કેદખાનામાં મજબુત બાંધી રાખ્યો છે; નામ જપનો દરેક ઉચ્ચાર આ સાંકળો

ઉપર નીચે કામ સુકવા ઉપસી, ટુપને પ્રભુને ત્યાં પાંચવામાં
કરવાનો આદેશ આપે છે. ઉપર જપનું આમુદ્ધ મળ્યું તો તે
આમની કામગીરી માફગીરી તોડી નાખે. આમની કામગીરી (પુણ્ય
અનુભવ) મેં ચો જાણે છે.

૧૦ હૃદયમાં હુપાવલી ખુદાઈ (પ્રભુતા Divinity) નો બીજને
પરમાર્થનાં ખાતરમાં રોપવા પછી, નામ જપ રૂપી અમૃતનો
વરસાદ વરસતાંજ, તેમાંથી સંપૂર્ણ સંત રૂપી (God-man)
ઝાડ પ્રગટ થાય છે.

૧૧ આ કે બીજાં કાષ્ઠપણ સુર્ય મંડળમાં, એવું એપકણ સુખ
નથી કે જે નામ જપથી હાથ કરી નહી શકાય; તેમજ એવું એ
પણ દુઃખ નથી કે જે નામજપથી નાખુદ નહી કરી શકાય. પણ
તલવારની અસરનો આધાર, તેનાં વાપરનારની લાયકાત ઉપર છે.
જપ કરનારમાં સત્ય, શ્રદ્ધા અને પ્રેમ હોવાં જોઈએ.

૧૨ જેટલીવાર નામજપનો ઉચ્ચાર કરતાં ખુદ જપનોજ શક્તિ, અસર
તથા ઉપયોગી પણાં વિષે મનમાં સહેજ પણ શંકા રહે, તો તેટલા
જપ નકામાજ જાય ને? ગમે તેટલીવાર અમિ સળગાવી સળમાવી
તેને પાણીમાં ઓળવા જેવુંજ આ થયું ને?

વાંચનારને સહેજ સુચના.

નામ સ્મરણ ભાગ ૧ હો, એ ૨૨૦૦ પાનાનાં “જપ-ચક્ર”
નામનાં (ખુદા આદેશો ભવિષ્યમાં પ્રગટ થનારાં મોટાં પુસ્તક ભાગ ૨૧)
પુસ્તકનો દિવાયો (Introduction) રૂપ હતો. આ ભાગ ૨ જો, એ નામ
સ્મરણ સાથે સીધો કે આકર્ષક આસ સખંધ, ધરાવતી બાબદો જેવી
ખુદાની હસ્તી, માર્ગ લદ્દગુરૂ વગેરે સાથે વાંચકને સહેજ પરીચો
કરાવવા લખાયેલાં હોવાથી લખાણનાં પ્રવાહમાં અસંગતતા જણાશે. પણ
હીરો હાથ કરવા દોળશાની ખાણમાં તથા મોતી મારે ખારા ભયંકર
સમુદ્રમાં કનરી શોધ કરવી પડે છે, અને કરવીજ જોઈએ. એજ હેતુને
જ્ઞાનનો બાબદો બીજી ત્રીજી વાતોમાં ભેળી અને પીરસી છે; જેમાંથી સુઃ
વાંચક હુંસની માફક દુધ બહી પાણી ફેંકી દેશે. એમાંની ખુબીનું માન
ખુદાનાં નામનેજ આભારી છે. જ્યારે ખામીઓ મારે સેવકને
અજ્ઞાનતાજ જવાબદાર છે. “કડવું જોખડ રોગને કાપે” એ કહેવત
અનુસાર જરૂર લાગી ત્યાં ભાપા કડક જણાશે; છતાં જ્યાં જાણ અન્વય
વિવેક મર્યાદાનો ભંગ થયો હોય ત્યાં વાંચક મારાં અલ્પજ્ઞાન તરફ દ્રષ્ટિ કરી
દરગુજર કરશે એજ વિનંતી.

મુખના લક્ષણો.

અનુભવ વગર અભીપ્રાય આપે, તે મુખોઃ
 ફરણી કરી ભરણી ભરતાં કળકળે, તે મુખોઃ
 ખરી વાતમાં ખામી કાઢવા મથે, તે મુખોઃ
 માંહનું ખાઈ પરાઈ નિંદા કરે, તે મુખોઃ
 ઘણું બોલે પણ કંઈ પણ કરે નહી, તે મુખોઃ
 અતુર લોકો વિંતા કરે, તે પણ મુખોઃ
 હનિ આંગે આંધળો, હને કાને અંદરે, પણ મુખોઃ
 જીભ છતાં જપ નાદી કરે તે, મોટા મુખોઃ
 ઝડપર ઝગડામાં પડે તે, એ મુખોઃ
 વડીનથી વઝાંજે યાદ ન કરે, તે મુખોઃ
 તપ કરવાને બદલે તકમાર કરે, તે મુખોઃ
 થડ પર પેગી મુગ કાપે, તે મુખોઃ
 દુધ તજી દાડે પોયે, તે મુખોઃ
 વહીનું વ્ય. ન નાદી વરે, તે મુખોઃ
 નક્કો છતાં નસકો નો ફુલાવે, તે મુખોઃ
 મરતાયા છતાં પાપ કરે, તે મુખોઃ
 ફુટવા છતાં ફુલે, તે મુખોઃ
 બગીચા નાંધે બાડ મીરે, તે મુખોઃ
 ભક્તિ છોડી ભટકવા કરે, તે મુખોઃ
 માર્ગ તજી મુક્તિ ઇન્છે, તે મુખોઃ

આ વડીથીજ ખીજી સવ વાંતા ટોડી દઈ, ખુદા પાકનાં
 (પ્રેમી પ્રભુનાં) પ્યારાં પવિત્ર નામની ચાહુ ચાદ ભર પણ ત્હારાં
 દહયમાં કર્યા કર. ખીજું સર્વ ખુદા સંભાળી લેશે.

